

ILANDSBY LIV

THE SAME *with a few small differences*

TIDSSKRIFT FOR
ANTROPOSOFISK
OMSORGSARBEID
I NORGE
NR. 22 • VÅREN 2010

Landsbyliv er et forum for mennesker som lever, arbeider og er engasjert i antroposofisk omsorgsarbeid i Norge. Tidsskriftet vil være "et vindu i verden". Det skal berike miljø, kommunikasjon og livskvalitet. Bladet kommer ut fire ganger i året.

Redaksjonsgruppen består av:

Dag Balavoine (ansv. red.), Jan Bang, Borgny Berglund og Svein Berglund.

Redaksjonelle medarbeidere:

Mari Kristiansen, Arnkjell Ruud, Hanne Kveli, Eva Houskova.

Det Norske Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi består av selvstendige virksomheter som arbeider for og med barn, ungdommer og voksne mennesker med spesielle behov. Til grunn for forbundets arbeid ligger det antroposofiske menneskesyn, slik det er utformet av Rudolf Steiner.

Medlemmer:

- Helgeseter, Bergen
- Rostadheimen, Bergen
- Verdandi Stiftelse, Bergen
- Granly, Toten
- Grobunn, Hedemarken
- Helsepedagogisk Steinerskole i Oslo
- Helseped. Steinerskole på Skjold, Bergen
- Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken
- Camphill Landsbystiftelsen i Norge

Camphill Landsbystiftelsens formål er å understøtte sosiale samarbeids- og livsformer utgått fra Rudolf Steiners tredelte samfunnsbilde, slik disse er forsøkt virkeliggjort i andre Camphillsteder grunnlagt av legen Karl König, og der den sosiale grunnlov forsøkes gjennomført.

Landsbyer:

- Vidaråsen Landsby, Vestfold
- Jøssåsen Landsby, Sør-Trøndelag
- Vellersund Gård og FRAMskolen, Sør-Trøndelag
- Hogganvik Landsby, Rogaland
- Solborg, Buskerud
- Camphill Rotvoll, Trondheim

De holdninger og synspunkter som er trykket i artikler i Landsbyliv er uttrykk for forfatterens egne tanker og holdninger og ikke nødvendigvis redaksjonens synspunkter.

Frist for innlegg til neste utgave: 14. mai 2010
Vennligst send innlegg til redaksjonen:

E-post: landsbyliv@camphill.no

Org. Nr. 954 475 492
Bankkonto nr. 1254 05 18562
ISSN 1504-0720

Alle utgaver av Landsbyliv ligger på www.camphill.no

Abonnement kr. 350,-

Distribusjonsadresse:

Landsbyliv, Solborgveien 21, 3520 Jevnaker

FORSIDEN: «Paul». Foto: Jason Havneraas

Leder

Vi ønsker alle våre lesere velkommen til en noe endret utgave av Landsbyliv.

For det første tar vi et skritt lengre i å inkludere alle virksomheter som arbeider med omsorg ut fra antroposofisk menneskesyn, og dere vil finne en artikkel av Geir Legreid som beskriver hvordan dette utvikler seg. Helt sist i bladet vil dere finne opplysninger om Camphill Landsbystiftelsen, Norsk Forbund for Helsepedagogikk og alle stedene som er tilknyttet.

Den andre endringen, som gjelder kun for denne utgaven, er at vi har gitt Jason Havneraas stor plass til bilder og tekst i forbindelse med utstillingen; "The same with a little difference", som skal være i Fotogalleriet, i Oslo, i tiden 27. mai -27. Juni i år.

Som vanlig fokuserer vi på et tema, og i denne utgaven har vi tatt for oss jordbruket. Mange av virksomhetene er opptatt av biodynamisk jordbruk, og dette er i tråd med Havneraas' utstilling "The same with a little difference". Biodynamisk jordbruk er nemlig også økologisk jordbruk, men med en liten forskjell. Men du, for en forskjell! Les mer om dette i Fokus i denne utgaven. En annen bonus fra dette tema er at det har innledet et tettere samarbeid med Biodynamisk forening, noe som vi setter veldig stor pris på. I denne utgaven er vår faste spalte Landbruksliv derfor blitt flyttet over til "Fokus".

I neste utgave vil vi ha Fokus på helsepedagogikken, noe som vi har begynt å kalle antroposofisk omsorg, et navn som vi tror egner seg bedre. Uansett navn, tar vi imot innlegg og brev fra våre lesere rundt dette tema.

Det siste året har Landsbylivs redaksjon hatt gleden av et sterkere engasjement fra Borgny og Svein Berglund, noe vi setter stor pris på. På slutten av året var de i Sør-Afrika og i denne utgaven får vi lese noen frukter fra denne turen, noe som varmer oss til marginen etter denne nokså kalde norske vinter.

I denne utgaven begynner vi en regelmessig spalte om eurytmi, skrevet av Simone Wantz. Den generelle innledningen vil bli utdypet i de neste utgavene av Landsbyliv.

Vi håper dere blir fornøyd med hvordan bladet utvikler seg, og vi setter stor pris på tilbakemeldinger. Vi ønsker dere en riktig god Påske! *Red.*

Foto: Jan Bang

Innhold

NYHETER

NYTT FRA STEDENE	§ 4
NYTT FRA LANDSBYSTIFTELSEN	§ 10
NYTT FRA HELSEPEDAGOGIKKEN	§ 11
MØTEPLASSEN	§ 12
GLIMT FRA VERDEN	§ 14

KRONIKKER

UBUNTU – HVA ER DET	§ 18
EURYTHMI	§ 19
ÅRHUNDRETS VIKTIGSTE KONVENSJON	§ 19
THE SAME: WITH A FEW SMALL DIFFERENCES	§ 22
CAMPBILL-BEVEGELSEN	§ 28
FOKUS: JORDBRUK OG ERNÆRING	§ 30

FASTE SPALTER

SKOLERINGSVEIEN	§ 36
BRODER DYR	§ 37
BOKANMELDELSER	§ 38
OM LANDSBYSTIFTELSEN	§ 40
OM NORSK FORBUND FOR HELSEPEDAGOGIKK OG SOSIALTERAPI	§ 41
OPPLYSNINGER OM VÅRE STEDER	§ 44
HELSEPEDAGOGISK NORGESKALENDER	§ 48

LANDSBYLIV PÅ FOTOUTSTILLING

The Same: with a few small differences

(Det samme: med noen små forskjeller)

Jason Havneraas' bilder vises på utstilling i Oslo

Mange av Landsbylivs lesere, særlig de som lever i Trøndelag og de som var med på sommerfestivalen på Gållå i 2009, er blitt vant til Jasons tilstedeværelse med sitt kjempekamera med stativ og stige til, svart duk over og Jason inni – og at man må være rolig, avslappet og ikke gjøre noe annet enn å se på kameraet.

Landsbyliv er litt stolte over å få være med på denne utstillingen. Bildene og teksten på side 22 – 27 er nemlig myntet på det, og Landsbyliv vil være til salgs som en del av utstillingen. Bildene viser sider av livet vårt som ellers ikke er så lett å synliggjøre.

Vi håper at flere vil ha muligheten til å komme til Fotogalleriet som ligger i Møllergata 34 i Oslo i tiden fra 27. mai til 27. juni for å oppleve denne flotte og interessante utstillingen. Forhåpentligvis vil også noen skrive om det i neste utgave. Gratulerer til Jason og til lykke med utstillingen. *Red.*

Vår. Foto: Dag Balavoine

Hvem gjemte eggekartongen?

Det er Påskeaftensformiddag. Ola er ute på tunet og leter etter noe. I dag tidlig var han inne i hønsesuset til bestemor, plukket egg til Påskefrokosten i morgen. Men nå finner Ola ikke den rosa eggekartongen. Borte vekk var alle eggene.

På verandaen sitter bestemor, mor og tante Mari å drikker kaffe og skravler og ler. Ola spør dem hvis de har sett den rosa eggekartongen. Nei sier de, men tante Mari hadde sett Ola sin sykkel ved veien like innenfor storskogen. Det var rart, Ola hadde ikke brukt sykkel sin i dag... Rart var det også at tante Mari brukte et rødt ullskjert som var fillete...

Mor sier at hvis Ola er forsiktig så kan han få lov til å hente sykkel sin ved veien. Kusinen Berta spør om hun kan bli med. Ja, det er greit, sa han Ola.

Hoppende og syngende går barna ned mot storskogen. De møter far hennes Berta, onkel Fredrik, ja han har også sett Ola sin sykkel ved veien, men ingen egg.

Om litt ser Berta sykkel, like ved går det en sti inn i skogen. Det rare er at det er bundet fast en rød ulltråd til styret på sykkel og tråden slingrer seg innover stien. Ola og Berta bestemte seg for å følge tråden, plutselig så de en stor stein bak en gran, og på steinen var den rosa eggekartongen og en rosa tøypåskehare med et kort rundt halsen, der det sto "GOD PÅSKE!", og den røde ulltråden satt fast i en kurv som var fylt med farveglade påskeegg!

Ola og Berta ble kjempeglade, men lurte fælt på hvem som hadde gjemt den rosa eggekartongen og lagt påskeharen med kurven i skogen?

Etter litt detektivarbeid finner Ola ut hvem det var! Et tips er den røde ulltråden.

Dette innlegget fant vi i «Granskuddet», nyhetsbladet til Granly Stiftelse.

God påske!

Red.

Landsbyliv – tidsskrift for antroposofiske omsorgssteder

Prosjektgruppen for "nytt" Landsbyliv

Fra venstre: Dag Balavoine, Jan Bang, Borgny Berglund, Hans Bringeland, Geir Legreid og Svein Berglund.

De fleste som har arbeidet med omsorg i antroposofiske virksomheter kjenner etter hvert Landsbyliv, som feirer sitt 5 års jubileum disse dager.

Tekst GEIR LEGREID

Landsbystiftelsen har utviklet sitt eget tidsskrift til å bli det mest synlige bladet av alle som er etablert i de norske virksomhetene. Derfor spurte jeg redaksjonen deres for halvannet år siden, om ikke det burde utvikles til et felles tidsskrift eller et fagblad? Historien er kort oppsummert at det etter hvert har utviklet seg en prosjektgruppe, som ble formelt anerkjent på Landsbystiftelsen sitt Representantskapsmøte i november 2009. Gruppen fikk mandat til å arbeide videre for å omgjøre bladet til et felles tidsskrift for de 15 norske helsepedagogiske og sosialterapeutiske virksomhetene i Norge, med eget fagstoff. Fordeling av

redaksjonelt ansvar, kostnader, samt jobben med å skaffe flere abonnenter, blir etter hvert en felles oppgave. Jeg er selv med i prosjektfasen, men skal ikke ha et redaksjonelt ansvar. Fra 2011 antar vi at en ny/utvidet redaksjon er etablert, og at prosjektgruppen opphører.

Landsbyliv vil ikke endre navn med det første. Navnet sier noe om et fellesskap, og livet der, og det kan de fleste av virksomhetene assosiere seg med. Den delen av bladet som handler om livet på stedene fordeles med ca 50% på landsbyene, 25% på skolene, og 25% på hjemmene. Alle må bidra med sitt stoff, og beboernes stemmer er det sentrale. I tillegg vil det være en del moderat fagstoff av generell interesse for eksempel biodynamisk jordbruk, sosial tregrening og informasjon om utdanning og seminarer. To ganger årlig er tanken at vi skal ha et eget vedlegg, et fag-

blad, som del av Landsbyliv. Fagbladet vil bare distribueres via abonnementet, og vil i starten bestå av oversatte fagartikler. Redaksjonen vil utvides med ressurspersoner som både kan oversette, og lete opp de beste artiklene, og prosjektgruppen ser for seg at fagbladet også skal bli en arena for studentene ved RSHO, når de tar sin bachelorutdanning i Antroposofisk Sosialpedagogikk.

Men hvorfor et felles tidsskrift? Det helsepedagogiske og sosialterapeutiske fagmiljøet i Norge er relativt lite. Skal vi få til et godt tidsskrift må kreftene forenes. I tillegg sliter vi med nok synlighet, selv om nærmiljøene er veldig positive til de antroposofiske initiativene. Våre oppdragsgivere, kommunene, er etter hvert blitt våre største konkurrenter om midler til drift. Tidligere var det vi som var ressursstedene, og vår 70 år lange historie har gitt utvikling og kontinuitet. Men kvalitet har etter hvert blitt like viktig som økonomi. Kommunene feirer nå 20 år som driftsansvarlige for PU-boliger og verksteder, og har bygget opp en solid kompetanse i mange av sine egne enheter. Kommunenes faglige selvtilit er økende, og det bidrar til større press på oss. Vi er derfor helt avhengig av å delta i den offentlige fagdebatten, og tørre å vise oss enda mer frem. Vi skal derfor samarbeide med, men også utfordre akademien med det vi er gode på. En viktig arena i årene fremover blir tidsskriftet Landsbyliv.

Vinterstemning på Solborg
Foto: Jan Bang

Å flytte fra landsby...

Etter å ha bodd og arbeidet på Vidaråsen i ganske nøyaktig 20 år bestemte jeg meg ved Sankthans-tiden i fjor til å flytte fra landsbyen.

Tekst SIMONE WANTZ

Ukene og månedene før dette skulle skje var fulle av spørsmål (og noen ganger med skrekk og gru): Hvordan skal dette gå? Rett før jeg flyttet deltok jeg enda på et stort stevne i Dornach

om Camphills fellesskapsimpuls! Der stod jeg med mange på den store Goetheanumscenen i Sveitz med en fellesskaps hendelse som jeg aldri hadde opplevd maken til før (Mikkelsmessspill med alle stevnedeltagerne). Da jeg kom tilbake, i Mikkelsmessdagene 2009, flyttet jeg.

Men enda kunne jeg nyte fordelene av landsbylivet: Mennesker som hjalp til med å flytte, stor bil, gaver og gode ord som jeg fikk med meg på veien, i tillegg kom en hel garasje full med ved fra Vidaråsen! Det gikk som en liten høststorm, svalene på svaleredet reiste mot sør, jeg reiste jeg også – helt til Tønsberg, der jeg nu sitter i en fin leilighet med utsikt til slottsfjellet. Det er der pilgrimsferden til Trondheim begynner, og det er en liten trøst – kanskje en dag kan jeg begi meg på vei?

Jeg har ikke bare flyttet fra Vidaråsen landsby, men jeg har også fått en stilling der, jeg er til og med blitt selvstendig næringsdrivende. Hvor lenge det varer får vi se. Dette er et stort sprang og noen mente at jeg var modig. Men kanskje var jeg mer lett-sindig og naiv? Først måtte jeg ha strøm. Altså da måtte jeg bestille strøm ellers ble det mørkt og kaldt i leiligheten min. Etter hvert måtte jeg også lese av strømmen på telleren og melde det inn til strømleverandøren. Avtalen er at jeg gjør det på sms, men det funkete aldri. Til syvende og sist må jeg da også betale strømmen.

Jeg tenkte egentlig å støtte offentlig transport og ville klare meg uten bil. Til Steinerskolens barnehage, der jeg har en liten jobb, gikk det greit. Dit kunne jeg sykle, eller ta buss. Men de dager jeg jobbet på Vidaråsen ble det vanskelig. Det er ingen buss så tidlig på

morgenen til Andebu og ingen buss hjem mot byen på kvelden (bussene går omvendt, til byen om morgenen og tilbake til bygda på kvelden). Det ble nesten hver dag et lite eventyr hvordan jeg skulle komme meg på jobb og hjem igjen og etter noen uker fant jeg ut at jeg måtte ha en bil.

Men jeg har aldri kjøpt bil før, har aldri vært veldig interessert i biler, bortsett at de kunne starte og kjøre, (og det gjorde Vidaråsens biler uten at man måtte bekymre seg for noe). Så jeg besøkte da alle bilbutikker og leste om biler som kunne kjøpes på nettet. Det var en liten fin rød bil på nettet til salgs som jeg likte. Jeg svarte med en e-mail at jeg var interessert. Jeg fikk da et hyggelig svar og tenk dere: Denne bilen bodde i Lofoten! Etter hvert ble jeg helt hekta på biler og en ny verden åpnet seg for meg! Til slutt var det en gammel brukt varebil (til mitt "firma") eller en fin liten, ganske ny bil i en butikk med en hyggelig selger. Og det ble denne lille smarte subaruen som da til og med hadde plass i garasjen ved siden av all veden he hadde fått.

Ja, og så kom det alt dette med skatt, merverdiavgift osv – i forhold til dette er jeg ikke i mål enda, ikke i det hele tatt.

Men hvor dyrt det er å kjøpe mat, og hvor stille det er hjemme hos meg på kveldene! Og det aller verste var at nu måtte jeg skrive regninger for det jeg hadde gjort. Tenk å kreve penger for mitt arbeid, det var veldig vanskelig til å begynne med. Så må man hele tiden regne for å finne ut om det skulle gå til slutten av måneden, og til å betale skatt!

Det kjennes som jeg bare først nu har flyttet til Norge og må finne ut hvordan alt skal gjøres! Lære meg et nytt språk, språket til dette samfunnet! Og det bruker jeg mye kraft og tid på. Men det er også litt spennende, det er mange gode hjelpere som er tilstede i rett øyeblikk. Noen ganger går jeg rundt i "min leilighet" og lurer på hvordan jeg kunne få til en felleskap her i byen. Jeg savner fellesskapet, savner alle de gode vennene og jeg skjønner hvor godt liv jeg har hatt i de siste 20 årene! Jeg er veldig takknemlig for det.

Men det er også deilig å komme hjem etter en dags arbeid og tenne opp i ovnen og være litt stille, det er fint å slippe alle de møtene og kon-

sentrere meg på mitt eget arbeid. Det er fint å jobbe med eurytmi og terapi og oppleve at det ønskes og trengs! Det er fint å fordype meg i det jeg gjør gjennom mitt masterstudium. Og det er også fint å lære å bli kjent med det norske samfunnet.

Men allikevel er jeg sikker: fellesskapet er framtiden. Og jeg håper inderlig at landsbyer i Norge kan bevare sin særegenhet og at det fortsatt finnes mange mennesker som vil dette livet i fellesskap.

Flytting

Jeg vil gjerne fortelle litt om flyttingen som skjedde i juli 2009.

Tekst HANNE KVELI

Foreldrene mine kjørte meg hjem til Solborg etter sommerferien i Trondheim. Jeg flyttet fra Parmann Hus til Asbjørnsen og Moe Hus. Vi flyttet ting i to dager, foreldrene mine og vakt-mester Steve hjalp meg med å flytte.

Jeg trives kjempegodt i det nye huset fordi jeg får litt mer privatliv og har fått trivelige husansvarlige, Anja og Reinart fra Tyskland. Her har jeg en liten hybel-leilighet med eget bad. Jeg deler stue og kjøkken med to fine naboer, Nils Erik og Magdalene. Etter lunsjen eller kveldsmaten kan jeg gå inn på rommet og slappe av og gjøre hva jeg vil.

Der jeg bor nå får jeg mer privatliv enn det jeg hadde før. Det er så herlig å ha egen hybelleilighet for seg selv.

Hanne Kveli. Foto: Jan Bang

Maleverksted på Vidaråsen Landsby

Det er nå startet et nytt verksted på Vidaråsen. Det nye verksted er maleverkstedet og vi holder til i det tidligere keramikkverksted og åpnet august 2009.

Tekst ARNKJELL RUUD

Foto RUTH WOOD

Arnkjell Ruud

David Bruker farger

Her jobber Arnkjell, David, Reidun, Tore, Sigurd, Christine, Hannes og Ruth. Vi både maler bilder og har foredrag og filmkvelder. En dag var Arne Enge på maleverksted og hadde en

del billedbetraktninger om Grunewald Isenheimer-altaret og vi holder åpent om ettermiddagen. Vi har også hatt billedutstilling på julemarkedet, men ikke salgsutstilling. Bildene til David er

meget fine og David går i sin fars fotspor og Ernst Magne Johansen malte mange fine bilder. Tore maler bilder etter postkort fra malerier etter kjente bilder og Reidun lager bilder fra sin egen fantasi og har mange fine farger.

Jeg er glad for at maleverkstedet eksistere og jeg liker å male landskapsbilder og portrettmaleri bland annet bilder av pene damer. Jeg har begynt å male etter at vi hadde malekurs med Ragnhild Høsfloth i 1997 og håper at dette verkstedet fortsetter i mange år og kanskje jeg kan bli en fin kunstmaler. Jeg maler bland annet etter postkort og fotografier fra blader og noe jeg har tatt selv. Det blir en inspirasjon og når jeg blir eldre blir det mange bilder på malerplater og ark.

Vi har det veldig gøy på maleverkstedet og nå har vi fått nye male-skjorter slik at vi ikke søler på klærne våre mens vi maler. Inne i det rommet det var pauserom på keramikkverkstedet er det blitt et lite kontor. Jeg liker det veldig godt på maleverkstedet og har ikke lyst til å slutte. Dette er kanskje mye finere enn det arbeidet jeg har hatt både på matforedling og å gå rundt med trillebår for å hente skittentøy i regnvær. Kanskje jeg med tiden kan ønske meg flere maleplater og kjøpe inn mere maleutstyr og kan male flere bilder. Jeg kan male flere portrettmalerier og kanskje noen kan bli modell for meg slik at jeg kan male portrett av nye medarbeidere.

Besøk på Helsepedagogisk Rudolf Steinerskole i Oslo

Den nye skolen i Oslo. Foto: Jan Bang

Skolen flyttet inn i nye lokaler i Ljabru i Oslo forrige august. Landsbyliv var på besøk for å beundre det fine bygget og treffe noen av lærerne. Flere år siden var det et sterkt samarbeid mellom denne skolen og Solborg Landsby ved Hønefoss, da flere av beboerne fikk anledning til å ta en ellers forsømt videregående utdanning.

En fyldigere omtale av hvordan dette nye bygget ble til, kommer i neste utgave av Landsbyliv. Her må vi nøye oss med noen bilder, og vi gratulerer Helsepedagogisk Rudolf Steinerskole i Oslo, med nytt bygg!

Jan Bang

Grethe Thue Nilsen

*3.5.1950 i Oslo – † i midnattstimen 25.12.2009 i Stange

Det kom uventet på Grethe da hun ved påske-tider i 2008 fikk vite at hun hadde en kreftsykdom med stor spredning. Likevel, hun skilte raskt vesentlig fra uvesentlig og la grunnlaget for en fascinerende indre vekst i de

Grethe Thue Nilsen
Foto: Jan Bang

kommende månedene. Hun staket ut en kurs for seg selv og fulgte den på det indre plan. Hun hadde ikke hatt kreftdiagnosen mer enn en måneds tid da hun en dag uttrykte at hun trodde hun måtte bli alvorlig kreftsyk for å kunne utvikle seg til et virkelig menneske. Hun kjente takknemlighet for det.

Grunnlaget for Grethes virke som pedagog var hennes evne til kontakt. Hver elev var en personlighet som hun levde seg inn i og samhandlet med. Hun arbeidet langsiktig og systematisk. Hun fikk elevene til å lykkes i alle små skritt, derfor kunne de i fellesskap også lykkes når de våget å ta de store skritt. De små skritt var det daglige systematiske arbeidet. De store skritt var de pedagogiske drama- og teaterprosjektene. Midt i mellom var leken. Hva kunne ikke en liten klasse få til med et overdådig ut-

valg av gamle dame- og herrehatter? Der humor og alvor møtes, skapes alltid noe nytt. Dette var leken. Med hatteshow og rollespill gjorde språkøvelsene framskritt. Leken ble ledet over i rolleøvelser, og så kunne skuespillet en dag realiseres. Som pedagog i Helsepedagogisk skole så Grethe mulighetene i de små øyeblikk, men hun hadde alltid blikket rettet framover. Samlingene på Solborg ble for henne et hjerteanliggende.

Hun favnet vidt når det gjaldt holdninger og medmennesker. Uavhengig av hennes egen smerte og sorg over sykdommen, så hun alltid oss andre. Hun viste interesse, hun spurte og hun husket. Hun ga hver og en av oss en følelse av å bli sett – underveis og helt til de siste dagene hun levde. Grethe selv kom tydeligere fram, hennes indre vesen utkrystalliserte seg for oss. Humoren og varmen hun utstrålte, var lett å få øye på. Hennes gode indre kom tydelig til uttrykk gjennom den vakre stemmen hennes. Grethe ble i månedene hun var syk stående som en søyle for oss som var rundt henne. At hun fortsetter å være denne søylen, er Grethes gave til oss alle.

Hun brukte tiden hun var syk godt og valgte å forlate oss her i det jordiske selveste midnattstimen denne julenatten.

Ellen Graff Jenssen

En pioner i samarbeidet går bort

Grethe Thue Nilsen var i flere år med på et spennende og berikende samarbeid mellom Helsepedagogisk Skole på Hedemarken, Solborg Camphill Landsby, Grobunn Stiftelse og Helsepedagogisk Skole i Oslo. En gang i året samlet vi oss på seminarsenteret på Solborg og øvet en forestilling som ble fremført på siste dagen. Da var alle på Solborg invitert, og i tillegg kom det busser med familie, pårørende og elever fra de andre stedene. I løpet av årene fremførte vi Parsival, eurytmi, Askeladden og de Gode Hjelpere og Følgesvennen.

Målet var å skape en møteplass mellom elever, landsbyboere og medarbeidere fra ulike antroposofiske omsorgsvirksomheter. Grethe var en trofast støttespiller i dette arbeidet, som fortsetter den dag i dag blant annet med Landsbyliv som et utvidet tidsskrift.

Takk, Grethe, for at jeg ble kjent med deg, og for den gleden jeg fikk av vårt samarbeid. Det var et sjokk da jeg hørte du hadde gått bort, og jeg kommer til å savne deg i fremtiden.

Jan Bang

Johan Fuglår feirer 50!

Johan Fuglår
Foto: Jan G. Andersen

Johan Fuglår inviterte meg til selskap i anledning sin 50 års dag. Det var i Tollboden i Tønsberg ved brygga. I disse vakre lokaler har Johan sammen med andre utviklet en stor virksomhet. Der kan man feire fester med god mat, og oppleve kulturelle innslag. Der er det plass til små og store selskaper mens Øystein og Johan stiller opp!

Denne kalde fredagskvelden i januar var det dekket til mange. Johan visste ikke hvor mange som skulle komme, men folk kom, store og små, eldre og unge, mange forskjellige mennesker som forteller litt om Johans storhet. Jeg tror det var rundt 90 personer. Ville man gi ham en gave, så var det best å gi penger som han da skulle ta med til Senegal der Siri Gosse bygger opp et sted for å støtte mennesker der.

Det var Johans sønn, Ferdinand og en kokk som laget sushi, men resten hadde Johan laget. Det var mye god mat og utvalget var stort og mangfoldig, og det smakte godt!

Festen ble fin, den varmet hjertene. Alle koste seg og mange taler ble holdt som rørte en nesten til tårer. Hans Arild fra Vidaråsen leste til og med et kort moro dikt for sin gode venn. Johan har nemlig mange gode venner. Igjen og igjen ble Johans storhet og raushet nevnt. Johan som hjelper, som er til stede der det trengs. I en tale ble det sagt at Johan ikke kan si nei. Men det gjør da ingenting. Det er jo så bra at noen gir og hjelper og nesten ikke har grenser av raushet og godhet.

Festen var bare en liten opptakt til en bursdagsfeiring som fant sted i Senegal i uken deretter. Dit reiste 10 bursdagsgjester og dit skulle også bursdagspengene.

Simone Wantz

Landsbyliv Solborg skriveverksted

Vi begynte å skrive for Landsbyliv etter jul. Vi treffes en gang i uken på Solborg på onsdager, vi driver og klistrer merkelapper på konvolutter og vi prøver å verve abonnenter til Landsbyliv.

Tekst NINA BRUN, JAN BANG, NILS ERIK BONDESON og HANNE KVELI
Foto JAN BANG

Vi skriver om forskjellige ting, bok- og filmanmeldelser, hva som skjer i landsbyene i Norge og vi interjuver personer. Vi holder på med Landsbyliv verkstedet frem til påsken, så får vi se hva som skjer.

Vi skriver også om oss selv og våre alvorlige kroniske lidelser. Vi blir

Nina, Hanne og Nils Eric i arbeid

Nina Brun skriver flittig

lett fjerne og innadvendte og vi har det travelt med å holde orden på vårt indre landskap og bearbeide inntrykk som har lett for å forstyrre oss. Vi lever i vår egen verden. Vi kjemper med å få orden på kaoset, derfor opplever andre at vi er uoppmerk-somme og asosiale. Det er ikke alle som tar hensyn til oss funksjonshemmede. Vi vil at vårt budskap skal komme ut til andre, så de skjønner at vi er seriøse samfunnsborgere.

Dette journalistarbeidet gir oss innblikk i det vi gjør, vi forteller om ting

som skjer. Skriveverkstedet er gøy, det er morsomt å finne på stoff, nyheter osv. Vi foreslår at skriveverkstedet blir innført i alle landsbyer og virksomheter i Norge, for dette er moro. Det kan være for de som kan lese og skrive. Det gjør det mulig for oss å prøve oss som journalist. Det gjør det mulig å få et innblikk i beboerens usedvanlig, men litt fjerne verden hvor vi av og til føler oss ensomme, fremmede og utrygge.

Det er et spennende skriveverksted, vi har det moro sammen.

Hellige tre kongers-fest på Jøssåsen

Den 6 januar, den trettende dag jul, var det igjen på tide å feire de hellige tre kongene på Jøssåsen.

Tekst MARI KRISTIANSEN
Foto GERRIT OVERWEG

Tidlig om morgenen, før sola har gått opp, kjørte tre biler fra Vallersund sør- over. Den bilen som jeg satt på med ble litt forsinket, men heldigvis for oss ble de andre også forsinket, så da kunne vi reise med samme ferga. Men likevel ble vi sist da, for det var ingen som hadde husket eller hatt tid til å bake kaker så det måtte vi kjøpe.

Det var veldig kaldt på Jøssåsen og det var mye mer snø enn det var i Vallersund. Jeg ble med på to runder med sparken siden jeg kom til finalen i

Sparkerkonkurranse

spark konkurransen. Ble andpusten av å kjøre så fort og måtte da puste inn mye kald luft, og det var litt ube-

hagelig. Men artig var det jo å være med på konkurransen, selv om jeg ikke vant eller var i nærheten av å

vinne. Jeg glemte jo selvfølgelig å ha på meg overtrekksbuksa som jeg hadde med meg, men det tenkte jeg ikke så mye over mens jeg sparket. Jeg holdt meg litt varm likevel, og hadde det morsomt sammen med alle de andre.

Det tok meg godt over en halvtime før jeg følte meg helt ok igjen da jeg var inne, for jeg hadde fått en ekkel kald hoste, men heldigvis ble jeg ikke syk av det. Det var godt å komme inn i varmen på Jøssåsen. Da samlet alle sammen seg i storsalen og vi så på det store vakre treet med den vakre pynten. Så sang og lekte vi helt til det ble servert risengrynsgrot, og så en time etter grøten var det landsbymøte. Jeg meldte meg til å være sekretær, så jeg skrev ned mesteparten av det som ble fortalt.

Det ble blant annet snakket om karnevalet da, så alle sammen var spente på å få invitasjoner og se hva temaet i år skulle bli. Så er det jo spennende at det blir på valentines day også da, selv om jeg aldri har hatt noe særlig forhold til det.

Landsbymøtet varte i en og halv time. Så avsluttet vi og utenfor salen var det servering av kaker, kjeks, frukt, kaffe og te. Fikk tatt mange flotte bilder den dagen også, det var det vel flere som merket... Lekte litt med et morsomt trespill som jeg ikke helt vet hva heter før vi gikk inn i den store salen igjen for å høre og se på Draumkvedet. Når det var ferdig sa vi "hadet" til hverandre, og begynte å kjøre hjemover. Så det var veldig sent da jeg var hjemme til pusen.

Jeg er glad for at jeg ble med på dette i år, for i fjor hadde jeg ikke anledning til å være med siden jeg ennå var hjemme på juleferie. I år reiste jeg hjem til Vallersund litt tidligere for at jeg ville være med til Jøssåsen og oppleve dette. Det var koselig å møte igjen alle kjente folk og andre som jeg ikke kjenner så godt men sikkert kan bli bedre kjent med etter hvert. Jøssåsen vet hva de skal gjøre til å få til en vellykket fest! Så nå er det bare å begynne å glede seg til karnevalet som Jøssåsen arrangerer i februar...

Hurtigrutetur med søster Grethe

Den 5. oktober 2009 reiste vi fra Bergen kl. 22.30. Båten het Håkon Jarl og skulle frakte oss helt opp til Kirkenes og ned igjen til Bergen.

Tekst ANNE KARIN OFFERDAL
Foto GRETHE OFFERDAL

Det første vi gjorde var å finne lugaren. Den var veldig trang og vi kunne ikke snu oss engang. Det var et kuøye til vindu, men det kunne vi ikke åpne. Derfor var det veldig varmt om natten. Det gyngte veldig allerede første natten, men jeg sov godt.

Den første morgenen våknet vi i Florø, og så gikk vi og spiste frokost. Frokosten var veldig god og det var mye godt pålegg. Etterpå gikk vi opp på dekk og kikket ut på de fine fjellene, det må ha vært tindene i Møre og Romsdal. Midt på dagen ankom vi Ålesund og gikk ut og luftet oss. På båten igjen ble vi kjent med en mann fra Australia som ville prate, men vi syntes han ble litt innpåsiliten. Ellers leste vi i ukeblader og bøker. Om dagen gikk vi ut på dekk, og jeg gikk litt tur rundt omkring. Det var så fine høstfarger i naturen vi seilte forbi. Før middag kom båten til Molde, og om kvelden ankom vi Kristiansund og der var det fint lys.

Neste morgen våknet vi i Trond-

heim. Der gikk vi av båten for å rusle rundt i butikker og sende brev til kjente, vi kjøpte også litt frukt og varer som ellers var veldig dyre på båten. Senere kom vi til Bodø selv om været ikke var noe fint, men på tilbakeveien var det strålende vær og vi fikk se omgivelsene rundt Bodø. Vi kom til Lofoten seint om kvelden, men det var veldig mørkt. Vi var så vidt våkne da vi ankom Harstad, men etter frokost og litt kosetund, kom vi til Nordens Paris; Tromsø. Der kom det mange mennesker om bord og mange gikk av. Jeg så den store broa og ishavs-skatedralen.

Neste formiddag ankom vi Honningsvåg og der var det lett regn. Om kvelden kom båten til Berlevåg og tidlig neste morgen var vi i Vardø. Der har de bare ett tre, og det har de gjerdet godt inn. Senere på morgenvisten lå Vadsø framom oss, og landskapet der er veldig flatt, nesten vidde. Siste stoppested var Kirkenes, og der var det kaldt og snø og det blåste. Det stod det klar busser som skulle frakte oss til gruvene, men der blåste det voldsomt, så vi fikk komme inn å se en fin film som handlet om gruvedriften.

Været hjemover var mye bedre og solen skinte og det var lite bølger.

Anne Karin på vidda

Om Organisasjonsarbeidet – ny struktur

Hvordan skal man klare å gjennomføre en organisasjonsendring for å oppnå en mer effektiv og hensiktsmessig organisasjon uten samtidig å miste deler av organisasjonens identitet og særpreg? Med særpreg tenkes da spesielt på det utgangspunkt som var grunnlaget for at organisasjonen ble etablert. Dette har vært en av de store utfordringene ved alt endringsarbeid av denne typen.

Tekst MAGNAR BOLLIGMO
Foto BORGNY BERGLUND

Jeg har som nyvalgt medlem i representantskapet tillatt meg å reflektere noe omkring dette. Jeg ville sette stor pris på om dette skulle inspirere andre til å komme med sine tanker, meninger eller synspunkter.

I representantskapets møte i november 2007 ble det satt ned en arbeidsgruppe som skulle drøfte og komme med forslag til "Forsterkning av ledelse og hovedstyrets funksjon". I møte i representantskapet i juni 2008 ble arbeidsgruppens rapport behandlet. Det ble fattet vedtak om at gruppen skulle gå videre med sitt arbeid. Gruppen fikk i tillegg representanter fra lokalstyrene.

På dette tidspunkt i en organisasjonsendring er det viktig at de som skal utrede og foreslå endringer får et klart mål og et presist mandat for arbeidet. Videre er det viktig at det bestemmes når gruppen skal komme med sine råd og hvordan disse skal behandles i organisasjonen før det fattes endelige vedtak.

Etter min mening ble det gjort et godt forarbeid her.

Mandatet var klart formulert. Det var stort sett enighet om hvorfor det var nødvendig å sette i gang dette arbeidet. Det var også lagt vekt på å sikre nødvendig medvirkning i organisasjonen før endelig vedtak treffes.

En ekstra utfordring vil det være når tiltenkte organisasjonsendringer delvis blir gjennomført før endelig vedtak blir fattet. Dette ble også tilfellet her.

Magnar Bolligmo

Men det ser ut til at dette løste seg på en god måte. Var dette så flaks eller dyktighet? Absolutt mest det siste, tror jeg. Det at man trengte en annen måte å løse sekretariatsfunksjonen var det stor enighet om i hele organisasjonen. Så tror jeg også at organisasjonskompetanse og nødvendig naturlig lojalitet var suksessfaktorene for at dette gikk smertefritt.

Jeg antar det er så vidt god kunnskap om hvordan arbeidet ble videreført og sluttført etter endelig behandling i styringsorganene og i organisasjonen så jeg vil ikke bruke tid og spalteplass til det.

Nytt hovedstyre er valgt og har fungert en stund. Det nye landssekretariatet har fungert et års tid. Det er utarbeidet nye instruksjoner for hovedstyret og lokalstyrene. Ledelsesformen ved de enkelte landsbyene eller stedene er under utvikling og utprøving. Her er det viktig å huske at det er reelle og historiske likheter, selvfølgelig, men også betydelige ulikheter som man både bør og må ta hensyn til i det videre arbeidet.

Hvordan har det gått og hva kan vi vente oss i tiden som ligger foran oss?

Jeg sitter igjen med følgende hovedinntrykk:

Det ble utviklet en felles forståelse for at det var nødvendig med en endring.

- Arbeidet med endringene ble legitimert gjennom klare formuleringer for målsetting og mandat.
- Det ble gitt mulighet til å påvirke arbeidets innhold og tempo underveis.
- Medvirkning var ikke bare en frase, men ble tatt på alvor.
- Det ble oppnådd stor enighet om sluttproduktet før det ble lagt fram for formelle vedtak.
- Jeg tror også at de som hadde reelle motforestillinger følte at de ble tatt på alvor.

Før man viderefører prosessene bør man stanse litt og stille en del spørsmål:

- Mistet vi eller risikerer vi å miste noe av det som gjør at vi arbeider i en av landsbyene og deltar i det økonomiske fellesskap?
- Er svaret på dette et klart ja eller et tja må dette settes på dagsordenen og drøftes både lokalt og sentralt uten at dette fører til håpløse omkamper.
- Hvordan kan vi på best måte videreføre og eller fornye vår identitet i den nye ledelsesform og struktur?

Jeg føler meg rimelig trygg på at dette blir med i det videre arbeid.

Dikt til påsken

Påsken er å gå på ski,
Kjøre slalom,
Ake i akebakken,
Skirenn, "Gaukrenn" med kostymer
Besøke slektninger, besteforeldre

Påsken handler om Jesus død,
Oppstandelse,
Og for opp til himmelen

Påskeharen,
Kyllinger,
Påske egg,
Godter, god mat

Av Hanne Kveli

Helsepedagogiske tema på årsmøtet i Antroposofisk Selskap

Foto BORGNY BERGLUND

Det sosialterapeutiske og helsepedagogiske arbeidet er tema på årsmøtet i Antroposofisk Selskap 16.-17. april i Josefinesgate 12, OSLO. Fredag kveld fra kl 18.00 vil Bente Edlund snakke om "Heilpedagogikk i nasjonalsosialismens tid" som handler om krigen i Mellom-Europa og hvordan de ulike institusjonene klarte seg gjennom denne vanskelige tiden. Bente Edlund forsvarte i 2008 sin doktorgradsavhandling "Forpliktende idealisme under skiftende betingelser. Antroposofiske tiltak for utviklingshemmede 1924-1990", og doktorgradsarbeidet utgis nå i bokform. Boka vil komme ut på Antropos forlag i løpet av høsten 2010. Etter pausen vil Bente fortsette og fortelle om "Praksis og framtid – om etablering av utdanning på bachelor-

nivå på RSH fra 2011". Et arbeid som nå pågår, og som Bente Edlund og Peter Holm fra Bergen samarbeider med Rudolf Steinerhøyskolen for å etablere.

Lørdagen vil Antroposofisk Selskaps årsmøtet gjennomføres fra kl 10. Husk medlemskort. Etter lunsjpausen fortsetter det sosialterapeutiske og helsepedagogiske temaet kl 14.30. Rigmor Skålholt gir en presentasjon av FN-konvensjonen om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne, og ser på hvilke konsekvenser dette kan den få for det antroposofiske omsorgsarbeide. Denne konvensjonen er ennå ikke ratifisert av Norge. Deretter vil beboere og medarbeidere fra Solborg Camphill fremføre Langfredagsspillet av Karl König. Ansvarlig er Karen Nesheim. Temadelen av årsmøtet er åpen for alle. Det er gratis inngang.

Josefinesgt. 12 i Oslo

Til minne om Eva Lindal

Eva ble født på Toten 22. desember 1946 i en søskenflokk på seks. Da hun var 7 år gammel kom hun til Granly Stiftelse på Kapp, den gang Solveig Nagell drev stedet. Det var nok vanskelig å flytte hjemmefra, men Eva har alltid hatt godt humør og trivdes fort.

Ingen var så uredd i skibakken, og ingen kunne svømme under vann som henne.

Det er kjøkkenet som har vært hennes arbeidsområde. Matlaging og rengjøring lå hennes hjerte nærmest. Og det vi alle har opplevd er hennes uendelige humor og ertende påfunn. Når vi ble lurt da lo hun godt. Eva var også på mange utenlandsturer – til "Syden", og hun var et veldig hyggelig reisefølge.

De siste årene har Eva fått sykdommen demens. Hun har båret dette med en sjelden tillit, ro og tålmodighet. Hun fikk dø hjemme på Granly med to av sine søstre hos seg, 5. august i år. Eva var alltid veldig glad i

Eva Lindal. Arkivfoto fra Granly

katter. Den formiddagen hun døde kom en fremmed katt inn døren og hoppet opp i sengen hennes. Det var godt.

Vi på Solveigs Hus på Granly vil gjerne takke Eva uendelig mye for hennes humor og hennes tålmodighet. Det kom godt med når vi ble famlende og usikre i pleien av henne de siste årene. Eva var en av pionerene i forhold til eldreomsorgen på Solveigs Hus og hun lærte oss så mye!

Liv Kjærnes

Fagdager i helsepedagogikk

Norske Fagdager for Helsepedagogikk og Sosialterapi, er 13. og 14. mai 2010 og blir holdt på Sundvollen Hotell på Ringerike.

Det norske antroposofiske omsorgsfamiljøet må vise seg tydelig i offentligheten, og vi får hjelp i 2010 ved at vårt arbeidsfelt er fokus for det antroposofiske pressesenteret Dialogos. I en tid hvor vi gradvis får større og større konkurranse fra offentlige tilbud må vi synliggjøre og utvikle vårt fagmiljø.

Tema som er foreslått for fagdagene er ungdomsarbeid, skoletilbud, alderdom, lovverk som i praksis kan virke utfordrende på vårt idegrunnlag, og hvordan vi skal møte slike utfordringer.

Videre opplysninger og påmeldinger:

Geir Legreid eller Petter Holm

Norsk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi

Fosswinckelsgt 18, 5007 Bergen

Geir Legreid, mobil: 408 28 444

E-post: geir@helgeseter.no

Petter Holm, tlf kontor: 55 31 50 10

Et møte med Johan Fuglår

Jeg besøkte Johan på Helios og stilte noen spørsmål.

Tekst SIMONE WANTZ
Foto BORGNY BERGLUND

Simone Wantz: Hei Johan, vil du fortelle litt om turen til Senegal.

Johan Fuglår: Det er vanskelig å beskrive, fordi man blir hensatt i en helt annen virkelighet enn den man kjenner, en helt annen kultur, mentalitet og materiell standard. Stedet drives av en norsk kvinne med forhistorie i Camphill, det ligger litt sør for grensen til Gambia i Senegal ved havet. Der er det ikke strøm, ikke innlagt vann, man lever enkelt men trygt og godt. Møtet med mennesker der med varmen, åpenheten og hjerteligheten de har gjør stort inntrykk. Man tar del i en gammel kultur og bor sammen med afrikanere og blir en del av fellesskapet. Det positive er at det er billig å bo der. 250,- norske kroner for kost og logi, hvor mer av halvparten går tilbake til lokalbefolkningen for å hjelpe dem.

SW: Johan du er veldig forbundet med Camphill i Norge og har levd en stor del av ditt liv i landsbyen. Når kom du til Vidaråsen? Hvorfor kom du dit?

JF: Jeg kom høsten 1980 for første gang da jeg var 20. Jeg kom dit fordi som 15 åring ble jeg interessert i antroposofi og var med i studiekvelder. Jeg hjalp til med å arrangere studiesirkler og foredrag i Porsgrunn.

SW: Hvordan møtte du antroposofi?

JF: Gjennom en som jobbet i samme bakeri, han var antroposof. Min tilnærming til antroposofi har alltid vært gjennom samtale og praktisk virksomhet. Etter mitt første møte med Vidaråsen sa jeg opp min jobb på Norsk Hydro for å flytte dit i mars 1981. Jeg kom til bakeriet. Jobben min ble der fra første dag og etter et år ble jeg også husfar.

SW: Jeg har hørt en historie rundt ditt fagbrev, hvordan var det?

JF: Da jeg kom til Vidaråsen, hadde jeg jobbet mange år som baker men aldri avlagt et fagbrev. Men skal man representere noe som

Johan Fuglår

er litt annerledes så må man ha kunnskap og gjerne også et papir. Etter et par år gjorde jeg fagbrevet på Vidaråsen. Man har da lov å ta med en håndlanger og der valgte jeg Tom Enger som hjelperen. Det gikk bra og når prøven var ferdig og bestått så sa disse herrer der til Tom: Neste gang er det din tur! Og de som kjente Tom kan tenke seg hva dette betydde for han. Det ble et stort mål for Tom å ta fagprøve. Og 3 år etterpå, så avla Tom en praktisk fagprøve på bakeriet. Grunnen at jeg jobbet på bakeriet og likte det var at arbeidet med landsbyboere skapte meg mange gode venner. Det å oppleve hvordan alle gjorde framskritt var stort, og vi hadde det veldig fint sammen!

SW: Har du bodd i flere landsbyer?

JF: Ja, jeg har vært mye på Vallersund, men bare i korte perioder. Jeg skulle flytte dit engang for å drive bakeriet, men noen mente at jeg var for ung. Jeg bodde en stund i Botten Village og på Solborg.

SW: Hvor lenge har du vært i Camphill?

JF: Rundt 20 år.

SW: Savner du livet i landsby av og til?

JF: Ja.

SW: Savner du arbeidet i bakeriet? Eller er du ferdig med det?

JF: Jeg savner det helt klart.

SW: Har du fortsatt mye kontakt med landsbyer i dag?

JF: Nei, ikke mye. Jeg er støttekontakt for en landsbyboer og har hatt helg besøk av folk.

SW: Hvordan opplever du landsbyer i dag? Hva synes du er viktig for framtiden?

JF: Det er vanskelig å uttale meg i dag, men landsbyene må tørre å gå den veien de velger. Så får det vise seg om det er riktig, altså ikke for mye eksperimenterere, men for å komme seg videre. Også håper jeg at landsbyer ber om hjelp og bruker de ressursene som de har rundt seg. For eksempel: invitere mange av de gamle, tidligere medarbeidere til en retrett og lage en resursgruppe.

SW: Vil du fortelle litt om din nåværende virksomhet?

JF: Min virksomhet er 3 delt. Åndslivet: Jeg går på skole som student for å ta fagbrev som kokk. Rettslivet: Administrasjon av Heliosbutikk. Næringslivet: Jeg driver Tollboden Mathus.

SW: Men du koker da godt.

JF: Jeg lager min mat, men bedømme – det må andre gjøre. Tollboden er et selskapslokal med plass til 150 mennesker. Der har vi kurs konferanser, selskaper, konserter og god mat.

SW: Og der går bra?

JF: Ja, vi legger vekt på gode råvarer, en del er økologiske, og resultatet skal bli godt. I sommer starter vi restaurant med plass til 60 stykker med et maritimt meny.

SW: Johan, har du drømmer, ønsker?

JF: Å ja, en drøm er dette å en gang kunne få normal arbeidstid og tid til å leve. Jeg har lyst til å reise, til å se verden.

SW: Men tror du at du skulle klare det, du som tiltrekker jobb og aktivitet hele tiden?

JF: Ja, det er en drøm. Og drømmer vi ikke, blir vi triste. Men det er ikke alltid at drømmer blir virkelighet. Masse drømmer har blitt virkelighet. Og alle år på Vidaråsen har jeg hatt et godt og rikt liv. Og jeg har fått lov til å bli kjent med masse mennesker, det var bra.

SW: Er det noe annet du vil si?

JF: Ja, jeg er veldig glad til å ha blitt 50! Ambisjoner og dette å måtte prestere hele tiden er ikke så viktig lenger.

Interessant møte i Afrika

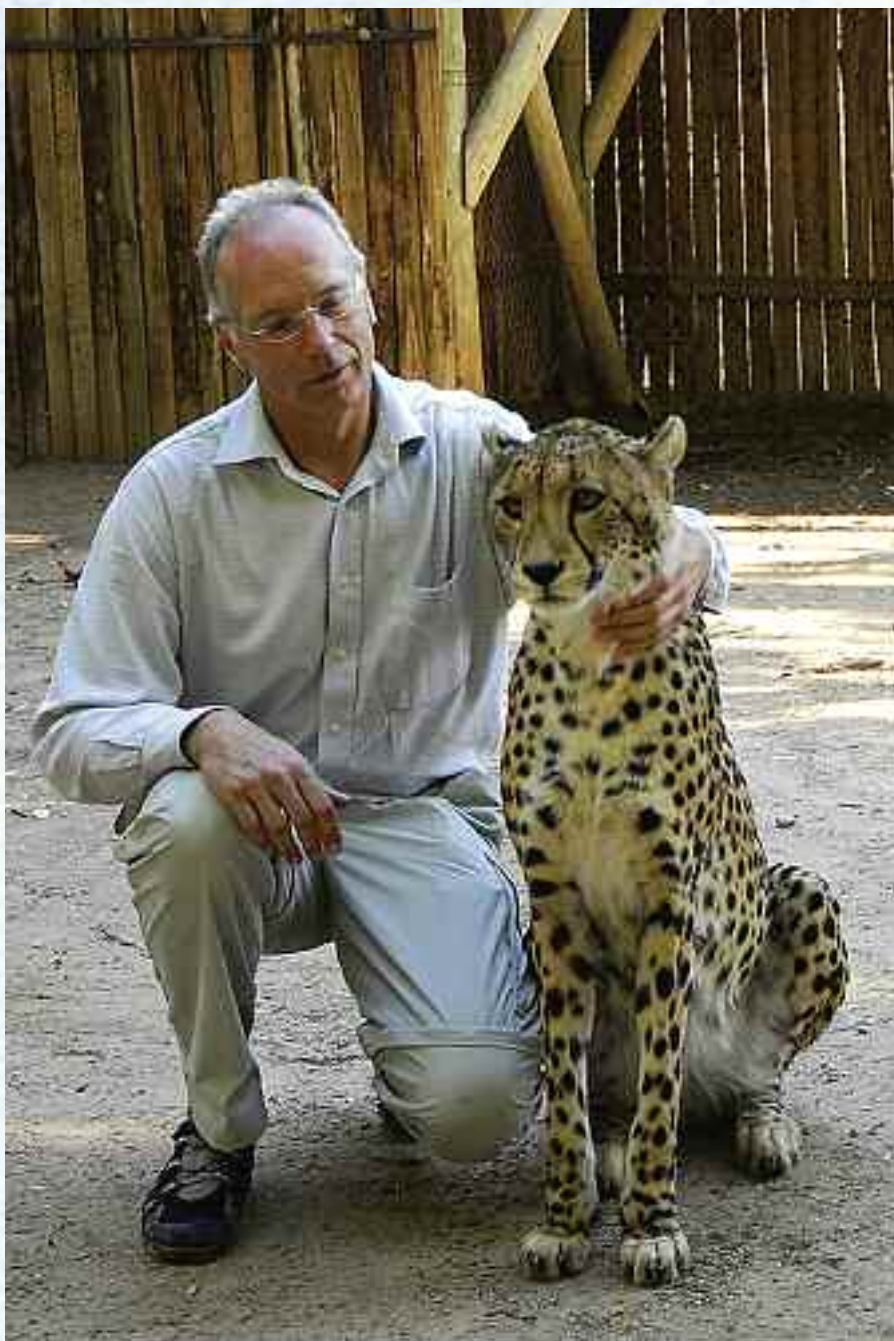
Jeg måtte til Afrika for å møte norske Hans Fredrik Berg, bosatt i Sverige gjennom mange år. Hva er det som gjør Hans så interessant? Det er hans mangfold, åpenhet, hans vilje til å få gjennomført ting, hans originalitet og ikke minst hans humor.

Tekst og foto BORGNY BERGLUND

Svein og jeg hadde valgt å ta en Afrikatur i forbindelse med vår gullbryllupsdag. Der skulle vi en tid være sammen med Anna Greta og Magne Skrede fra Rudolf Steinerskolen i Bergen, kjent for de fleste i våre kretser. De var i Afrika som lærere ved Max Stibbe Waldorf School i Pretoria. De skulle være der noen uker for å undervise, hun i eurytmi og han i musikk. Hans var på besøk hos Anna Greta og Magne som nå skulle ha tre ukers ferie etter endt undervisning. Sammen leide vi fem en bil og hadde 14 dagers fin biltur sydover i Sør-Afrika. Nok om det.

Hans møtte antroposofien da han var 16 år gammel. Det tente en gnist i ham, og målet var Dornach. Han haiket og brukte tre dager på den reisen. Senere tok han jordbrukskolen og har vært jordbruker utenfor Kristiansand. Han er utdannet steinerskolelærer – kinesolog – har arbeidet med Werbeck-sang i Järna sammen med en finsk dame, operastudier fra 1992 til 1996 med fremførelse av Karmina Burana på Nesodden. I 1996 var han en tid musikk lærer på Järna, har også vært aktiv i Fria Kulturfonden. Hans har vært på Vidaråsen og gitt kurs tre ganger i 2002-2003.

I 2003 opplevet han seg utbrent og ble sykmeldt, men følte seg tross alt åpen for nye oppgaver. Etter en sommerjobb på Järna syntes han det var givende å arbeide med sosialt trengende.

Hans Fredrik Berg

Han startet nå et eget prosjekt innenfor omsorgen. Begynnelsen var et hus med to kommunale plasseringer og åtte ansatte. Deretter gikk alt veldig fort, fra to til syv plasseringer og fra 8 til 35 ansatte på fire måneder! Dette har fortsatt videre slik at han i dag er daglig leder på Åbykulle som er en sosialterapeutisk virksomhet med 12 sterkt trengende, autistiske beboere og 75 ansatte med vikarer. Åbykulle er et aksjeselskap med to deleiere og ligger litt utenfor Järna. Noen har så stort behov for hjelp at de krever dobbelt be-

manning. Virksomheten er fordelt på fire boenheter på ulike steder.

Han opplever at han formidler en oppgave og at han ble ført dit av en høyere instans. På tross av at Hans har mange jern i ilden har han tid til to av sine fire barn som fortsatt bor hjemme. Jeg syntes Hans var så inspirerende reisefølge med sitt glade vesen og gode humor at jeg måtte skrive om ham.

Hovedhuset på gården

Et besøk på Camphill Village North West Coast i Sør Afrika

Etter en fire miles tur med taxi nordover fra Cape Town kom vi til Camphill Village der vi ble gjestfritt tatt imot av Uta og Christoph Jensen som har vært medarbeidere her i ca 25 år. Denne gården er meget stor etter norske forhold – ca 2.600 mål – og for å ”bli vist rundt” var det nødvendig å ta en biltur.

Tekst SVEIN BERGLUND
Foto BORGNY BERGLUND

Gården ligger i et skogsområde med nåletrær og med sandjord som er vanskelig å kultivere. Allikevel virker alt fruktbart og vakkert fordi et stort

antall forskjellige trær og busker er plantet og vokst til. Det dyrkes luzern for å berike jorden og for å inngå i en spesiell ”kompost” med den underliggende leirejord for å forøke humusdannelsen. Driften er biologisk-dynamisk.

Gården er plaget av jordrottene som underminerer åker og gressganger slik at ofte trækker besetningen gjennom og skader seg. Da vi var der så vi en ku med brukket hofte som gikk i en egen innhegning.

Videreforedling er en viktig del av virksomheten med bl.a. bakeri og

Svein og Christoph

melkeprodukter som gauda- og nøkkelost, yoghurt, fetaost og smør. Meieriet og videreforedlingen holder til i en egen moderne bygning som er bygget for dette formålet.

Det er mange mennesker på gården – totalt ca 140 med medarbeidernes barn. Landsbybeboerne utgjør 85 personer hvorav 15 er pensjonister eller delvis pleietrengende. Så lenge det er praktisk mulig tar landsbyen hånd om alle beboerne. I og med at stedet er gammelt, er også beboernes alder økt. Det gjelder også medarbeiderne, men der har det vært større bevegelighet og endringer i sammensetningen. I tillegg til beboerne er det 16 medarbeidere, 30 ansatte fra omlandet samt 10 unge praktikanter.

Medarbeider, Christoph og Uta Jensen

Landsbysentret ligger fint til med et uteområde og bygninger som danner en helhet. I hovedbygget er det en stor og vakker sal. En lørdag i måneden er det markedsdag på landsbysenteret. Da inviteres også lokale håndverkere og kunstnere til å ha salgsboder. Landsbyens musikanter stiller opp, det er kafé og mennesker treffes og prater sammen. Landsbyens butikk er åpen for salg av stedets produkter.

Landsbyen tar også imot elever fra videregående skoler for undervisning i landbruk med vekt på økologiske sammenheng. I meieriets annen etasje er det en stor sovesal samt undervisningsrom, toaletter etc. Elevene kommer da fredag og blir til søndag.

Foredlingen av melken skjer uten pasteurisering hvilket er uhørt i dette landet. I tillegg benyttes ikke kjemikalier for å rense kar og rør – det skjer ved hjelp av kokende damp. Næringsmiddelkontrollen har vært på flere kontrollbesøk, men har aldri funnet noe å bemerke.

Produksjonen fra gården er stor og en viktig salgskanal er den store kjeden Pick'n Pay. Vi fikk høre om de nye internasjonale hygiene-reglene for matvareprodusenter og som butikkene er forpliktet til å kreve av sine leverandør. Reglene er preget av kjemisk-industriell tenkning som på flere punkter går imot det som Camphill går inn for. Dette kan derfor innebære at Camphill må endre sin kvalitetsstandard – dvs. en økologisk kvalitetsreduksjon - eller finne andre kanaler ut til forbrukerne – i tilfelle en stor utfordring både for både markedsføringen og økonomien.

Det viste seg under besøket at Christoph og Svein hadde truffet hverandre i begynnelsen av 70-årene på Sletner gård i Indre Østfold. Den gang var det en samtale om det biologisk-dynamiske jordbruks fremtid og mulighetene for å utvikle Helios. Svein sto den gang sentralt i Helios-arbeidet. Møtet med Christoph fikk gjennom dette en menneskelig forbindelse – en bro – over tid og rom.

En «Hitchkok-opplevelse»

Dårlig sikt i Botswana

Svein og jeg var kommet til veis ende på vår 5-ukers reise i Sør-Afrika, men først skulle vi ta en liten tur et par dager til Botswana, til den siste av de tre Camphill-landsbyer vi skulle besøke.

Tekst og foto BORGNY BERGLUND

Alt gikk galt. Det øsregnet, sikten var dårlig, vi rotet litt med veien og det var mørkt da vi endelig kom frem klokken åtte om kvelden. Vi hadde gjort en avtale på forhånd og de hadde ønsket oss hjertelig velkommen. Vi ble møtt av en stor låst jernport, men etter en liten stund dukket det frem en skikkelse fra mørket. Det viste seg å være vekten. Han kunne ikke et ord engelsk, men med tegnspåk går alt og han ba oss om å følge ham.

Den dårlige veien med gjørme og vanddammer var lite opplyst. Vi kjørte inn i et område med noen få hus som lå der mørkt og øde. Vi kom frem til hvor vi skulle bo og veiviseren forsvant.

Vi hadde hørt at de fleste var bortreist på juleferie, men at det var så øde hadde vi ikke tenkt oss. Huset var ganske sparsomt utstyrt. Selv om det var en liten gassovn der, hadde vi ikke fyrstikker. Vi var slitne, sultne og te-tørste. Heldigvis hadde vi med oss knekkebrød, ost og vann, men te ble det ikke noe av.

Vi hadde knapt gjort oss ferdig med vårt enkle måltid før vi registrerte ekstra mange insekter på veggen, både store edderkopper og andre

ukjent kryp. Heldigvis har ingen av oss edderkoppfobi, men det ble etter hvert for mye av det gode. Så begynte mare-rittet; som en eksplosjon på

Termitt

noen sekunder ble hele rommet fylt av tusenvis bevingede insekter – de var overalt: i håret, i maten, i sakene våre. Vi reagerte raskt og kom oss inn i det lille soverommet, smalt igjen døren og fikk tent lyset.

Hva skjer? Gjennom sprekker og under døren myldret det frem av disse innsektene. Det var bare en ting å gjøre: å storme ut i mørket og regnværet. Vi var ganske lettkledd, jeg bare i truse og bh. På vei ut fikk vi med bilnøkkelen og min silkelakenpose. Selv med den over oss ble det en ganske kald og søvnløs natt i den lille bilen.

Neste morgen ved 5-6 tiden var vi ganske spente da vi gløttet inn gjennom dørsprekken. Det var stille, men over alt lå det strødd med vinger og små insekter – de fleste døde. Det var bare en ting å gjøre: Pakke og komme seg vekk.

Vi hadde kvelden før forgjeves prøvd å få tak i vår kontaktperson via mobilen uten hell, bedre gikk det ikke denne morgenen.

Fortsetter på side 16

Porten var nå ikke låst så vi kom oss ut av området og returnerte til Pretoria til Madi og Jan hvor vi hadde bodd før dette. Vi valgte å returnere til Norge en dag tidligere enn planlagt. Madi og Jan kunne fortelle at vi var blitt utsatt for en termittsverm som ikke er farlig, bare vemmelig når man får tusenvis så tett innpå. Det finnes mange forskjellige termitter, denne typen var ganske stor. Termittene svermer ut sammen med en dronning som skal befruktes. De søker mot lyset og har vinger bare noen timer. Vi antar at de har kommet inn gjennom et åpent vindu.

Vi fikk kontakt med vår person i Camphill-landsbyen etter at vi kom hjem. De var ganske lei seg for de opplevelsene vi hadde hatt. Enden på det hele blir at vi regner med å reise tilbake til Botswana og Camphill til høsten. Botswana skal være et fascinerende land, men neste gang drar vi utenom regntiden.

Til ettertanke

Foto BORGNY BERGLUND

Mesteren hadde en bøffel. Hornene sto så langt fra hverandre at det fikk ham til å tenke at hvis han klarte å sette seg mellom dem, ville det være det samme som å sitte på en trone.

En dag, mens bøffelen var opp tatt med sitt, gikk han bort til den og gjorde det han hadde drømt om. Bøffelen kom seg på bena i en fart og slynget ham langt av sted. Da kona hans så dette, begynte hun å gråte. "Ikke gråt", sa mesteren så snart han hadde kommet seg til hektene. "Vondt var det, men jeg fikk ønsket mitt oppfylt"

Hentet fra "Zahir" av Paolo Coelho

En virksomhet i Uralfjellene

Tar vi et blikk på verdenskartet ser vi en fjellkjede som strekker seg sørover fra Sibir og ned mot Midt-Østen. Det er Uralfjellene og er regnet som grensen mellom Europa i vest og Asia i øst.

Tekst JAN BANG og PETTER HOLM
Arkivfoto fra Blagoe Delo

I den sørlige delen ligger byen Ekaterinburg, og der finner vi en antroposofisk inspirert virksomhet med navnet Blagoe delo. I fjor sommer traff Landsbyliv daglig leder Vera Simakova som stiftet stedet.

Uralregionen var ikke i kontakt med resten av verden i Sovjettiden. Der var det opprettet mange militære industrier og utlendinger var ikke sluppet inn av sikkerhetsmessige grunner. Vi levde i mange år bak en mur, med ingen forståelse av andre, sier Vera. I tillegg ble handikappede gjemt bort under Sovjet regimet. De ble ikke sett på gaten. Vera beskriver livet i denne tiden som umenneskelig.

Vera Simakova er gift, har 2 barn på 15 og 19, og er utdannet som ingeniør ved det Tekniske Universitet i Ekaterinburg. Hun fikk høre om Rudolf Steiner for mange år siden, og ble veldig inspirert av det hun leste om og av ham. I begynnelsen av 1990 årene tok hun Waldorflærerutdannelsen ved seminaret i Moskva. Hennes første utenlandstur var til Dornach i 2000.

I samarbeid med Nordiska Förbundet för Läkepedagogik och Socialterapi og Seminaret i Järna ble det i 2001 organisert et helsepedagogisk og sosialterapeutisk seminar i Ekaterinburg. Siden da har 2 kull med til sammen 40 yrkesaktive fagpersoner gjennomført det 3-årige seminaret. Et tredje kull startet opp i 2008 med 20 deltagere.

I 2005 ble den almennyttige, ikke-kommersielle organisasjonen "Blagoe delo" dannet av en gruppe deltagere fra det første kurset. En av de første internasjonale prosjekter de deltok i var "Engel prosjektet". (Vallersund var med på det i fjor, se innlegg i Lands-

byliv 20 Høst 2009). De overtok ansvaret for seminaret og utviklet nye aktiviteter. Gjennom et bidrag fra den tyske stiftelsen Software ble det i 2008 mulig å kjøpe en stor etasjes bygning til disse aktivitetene og starte en omfattende renovering.

Vera Simakova

Blagoe delo opererer verksteder på dagsbasis, ingen bor på stedet. De har nå etablert 7 verksteder som til sammen skaper arbeidsplasser for 21 voksne med funksjonshindringer: Tre, søm, husholdning, ull og filt, keramikk og lysproduksjon. I tillegg får ca. 20 personer arbeidsterapi. En nabofritidseiendom er blitt leiet for å drive hagebruk og gartneri. To ganger i uken gir de et tilbud om teaterverksted for 25 – 30 ungdommer, samt noen foreldre og pårørende. Teatergruppen har to ganger deltatt i teaterfestivaler i utlandet, i 2007 i Järna og i fjor sommer i Peer Gynt forestillingen på Gålå her i Norge. Alle aktivitetene bæres av en medarbeiderkrets på 13 personer som samarbeider med 26 voksne med ulike former for funksjonshindringer.

Keramikkverksted

De de får ingen statlig eller kommunal støtte for medarbeidere og drift, bortsett fra lokal transport for de med funksjonshemninger. De må søke penger gjennom ulike russiske og utenlandske stiftelser, samt næringslivet i regionen. Det er en kamp for å overleve, men foreløpig har det gått. Petter Holm fra Seminarstiftelsen i Bergen hjelper til som rådgiver og er kontaktperson mellom Blagoe delo og utenlandske stiftelser. Selve seminaret er nærmest sikret for de neste to år ved bidrag fra Software, Iona og Nordisk Forbund for helsepedagogikk og sosialterapi.

Vera er klar over at i den nærmere fremtid må stedet konsolidere og stabilisere seg. Medarbeiderne studerer sammen i kollegium, de søker etter å skape en felles visjon for stedet som vil bære det inn i fremtiden. De er ofte i media, på pressekonferanser, i fjernsyns- og radioprogrammer og i faglige møter. De har tatt initiativet til ukentlig samarbeidsmøter mellom de sivile organisasjonene som er aktive i området, og dette har gitt dem viktige støttespillere både lokalt og regionalt.

Virksomheten blir ansett som et pilotprosjekt og de markedsfører nå den triale metoden (dette vil bli beskrevet i neste utgave av Landsbyliv, når vi skal fokusere på helsepedagogikken) som et verktøy for å realisere de funksjons-hemmedes rettigheter i henhold til FN-konvensjonen av 2006 (se innlegg fra Rigmor Skålholt i forrige utgave av Landsbyliv og senere i denne utgaven). Russland har undertegnet konvensjonen og er dermed ved ratifisering forpliktet til å innarbeide rettighetene i sin egen lovgivning.

Prosjektet kan ikke gå videre alene, det må være en del av verdenssamfunnet. De har kommet i kontakt med mange positive grupper siden grensene åpnet, særlig sivile organisasjoner. Vera har deltatt på verdenskonferansen for sosialpedagoger i 2009 og gått kurs om Konvensjonen i regi av Inclusion Europe. Uansett, for å skape fremtiden må vi alle arbeide sammen, sier hun, det er viktig å forstå hva et menneske er, hva dette betyr, og være en del av verdenssamfunnet.

Spillelede

Et viktig skritt er nå å ferdigstille renoveringen av bygningen. Dette er nødvendig for å kunne få lisens av myndighetene for utdannings- og arbeidsaktiviteter og å skape en sikkerhet for at prosjektet kan overleve på lengre sikt. For å nå dette målet er det behov for ca. 40 000 Euro. "Blagoe delo" er eier av bygningen og investeringene vil være sikret for antroposofiske formål gjennom stiftelsens formålsparagraf.

Økonomisk støtte til "Blagoe delo" blir formidlet i samarbeid med Nordiska Förbundet för Läkepedagogik

och Socialterapi og bevilgede midler går over deres prosjektkonto i GLS Bank.

Bank: GLS Gemeinschaftsbank,
Christstr. 9, DE-44708 Bochum
Kontonr.: 4020461400
IBAN: DE58 4206 0967 4020 461400
Swift: GENODEM 1 GLS
Konto innehaver: Nordiska Förbundet
för Läkepedagogik och Socialterapi
c/o Bo Sjögren, Nådhammar 5,
SE – 15021 Mölnbo, Schweden

Fra verkstedet

Ubuntu – hva er det?

Ubuntu er et viktig ord i det sørlige Afrika. Det finnes ikke et tilsvarende ord i de vestlige språk som dekker det samme. Ubuntu gir uttrykk for en afrikansk livsvisdom og livsform som kanskje kan beskrives med ordene: brorskap, solidaritet og å være sammen.

Tekst BORGNY og SVEIN BERGLUND
Foto BORGNY BERGLUND

En Ubuntu-filosof sa det slik: "Jeg er – fordi vi er – fordi jeg er". Individet er en harmonisk del av det sosiale fellesskap. Der finner han/hun sin trygghet, sin styrke og sin identitet. Det sosiale fellesskap er intet uten individet og individet er intet uten fellesskapet.

Fra Lanka Township i Cape Town
Foto: Borgny Berglund

En storfamilie i Drakenberg. Foto: Borgny Berglund

Nelson Mandela forklarer Ubuntu slik:

«Om en reisende gjennom vårt land stoppet ved en landsby, ville han ikke måtte spørre etter mat eller vann. Med en gang når han stopper, ville folket gi ham mat og hjelp. Det er en side av Ubuntu, men Ubuntu har mange sider. Ubuntu betyr ikke at folk ikke bør tenke på seg selv. Spørsmålet er: Vil du også handle slik at samfunnet rundt deg skal kunne forbedres?»

Desmund Tutu sa: "En person med Ubuntu er åpen og tilgjengelig, anerkjenner andre, hans/hennes identitet bygger på tilhørigheten i en større helhet". Det er også en oppfatning at de som opplever Ubuntu gjennom hele livet vil i døden oppnå en forening med de som fortsatt lever. Ubuntu blir sett på som et av de grunnleggende prinsipper i den "nye" Sør-Afrikanske stat og kobles til ideen om en Afrikansk fornyelse.

Den tradisjonelle formen bygger på ideen om den utvidete familie hvor alle – både barn, gamle og syke – mottar sin del av det hele. Ubuntu er en livsstil for samliv og gjensidig hjelp. Ubuntu har for mange gjort livet lettere og reddet liv i vanskelige og harde tider under slaveriet og aparteidregime. Også i dag er Ubuntu grunnlag for fellesskapet i en township, som fortsatt er de svartes boområder utenfor byene.

Hvordan vi opplevet Ubuntu på vår reise i Sør-Afrika i 2009: De svarte

menneskene vi møtte på de fem ukene vi var i Afrika, gjorde et stort inntrykk på oss. Her kommer vi "rike" turister til de aller fattigste i en township og blir åpent tatt imot uten å oppleve noen form for tigging. Med åpenhet og humør ble vi invitert inn i de bitte små familierom – ofte hadde de bare ett rom. Vi vet at kriminaliteten er stor blant de svarte, men det finnes også denne siden som er viktig å ha med seg.

Catherine og Victor –
husansvarlige i Cape Town
Foto: Borgny Berglund

I Cape Town bodde vi på et Bed & Breakfast-sted hvor det arbeidet tre svarte som også bodde på stedet. De jobbet døgnet rundt for oss 15 gjester. Opp i all travelheten hadde de alltid et smil og et vennlig ord til oss. Fra Norge sendtes vi noen bilder till dem og fikk et rørende brev tilbake. Vi siterer litt fra brevet: "Dypt i våre hjerter savner vi dere så mye. Gud vet at vi gjerne vil ha dere tilbake. Vi er glade i dere og er så takknemlige for å ha møtt dere i våre liv"

Er ikke dette uttrykk for Ubuntu?

Eurytmi

Eurytmi er en bevegelseskunst og terapi som gir glede, livskraft og styrke.

Tekst SIMONE WANTZ

Foto JAN BANG

Eurytmi som en nyere kunst har sin opprinnelse for snart hundre år siden: En ung kvinne, Lory Smits, søkte etter en utdannelse i bevegelseskunst grunnet på et antroposofisk menneskesyn. Hennes mor stilte spørsmålet til Rudolf Steiner i 1911 hvor han inviterte den unge Lory til å lære en ny kunst. I samarbeid med Lory utviklet Steiner fra 1912 eurytmien. Bevegelser for språket, for de enkle lyder og gruppeformer ble gitt. Bevegelser som var i samklang med de skapende krefter i mennesket og verden. Etter hvert kom flere elever som var med på å utvikle den nye bevegelseskunsten som gjorde store framskritt samtidig med bygningen av det første Goetheanum i Dornach (Sveits). Eurytmien ble til en scenekunst. Det første ensemblet reiste rundt og besøkte mange store byer i Europa, og noen år senere ble de første eurytmiskolene i Stuttgart og i Sveits grunnlagt.

Rudolf Steiner sa engang at; "Eurytmien har kommet som en skjebnens fugl inn i den antroposofiske bevegelse"

I mellomtiden har eurytmien utviklet seg videre og den har blitt kjent i de fleste land i Europa, og også i de andre kontinentene.

Fra ungdomstreff 2005 på Solborg

I dag blir Eurytmi utført som scenekunst og som pedagogisk eurytmi på steinerskoler. Det utføres ellers i alle aldrer med grupper på kurs, med små barn, i helsepedagogikken og sosialterapien, på sykehus, på sykehjem og i Campil-landsbyer. Sosialeurytmi utføres i bedrifter og i sosiale sammenheng. Det styrker samarbeid og arbeidsmiljø.

Hygienisk Eurytmi (Salutogenese) styrker immunforsvaret og gir livskraft, hjelper i stress og ubalanse, forebygger sykdom og tar vare på helsen. Terapeutisk eurytmi (helseeurytmi) gjøres individuelt i samarbeid med lege. Det forebygger og helbreder sykdom og stress, styrker immunforsvaret og gjør oss mer bevegelig. Det anvendes for akutte, kroniske og degenerative sykdommer, men også som profylakse og rehabilitering.

For meg er eurytmi og terapeutisk eurytmi en kulturimpuls, en helbredende impuls som er veldig viktig i vår tid som mer og mer blir påvirket av "tidstyver" og et elektronisk nettverk rundt jordkloden. Nye sykdommer dukker opp, rytmer forsvinner og livet blir truet. Eurytmi får oss i bevegelse som tilsvarer krefter i stjerneverdenen, i naturen og i menneskets organisasjon. Viljen blir tiltalt og styrket gjennom eurytmi samtidig med at det vekker en bevisstgjøring.

"Eurytmi som synlig språk og synlig sang er et uttrykk for livet".

(Rudolf Steiner)

Simone Wantz er frilans eurytmist og kan kontaktes:

simonewantz@gmail.com

Hun kommer til å bidra med en fast spalte om eurytmi i Landsbyliv.

Red.

Århundrets viktigste konvensjon

Det er forunderlig stille om FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjons- evne. Det er nå 3 år siden FN sendte ut konvensjonen til ratifisering.

Tekst RIGMOR SKÅLHOLT

Norge arbeider med å tilpasse lovverket, og det forventes at norske myndigheter ratifiserer konvensjonen i løpet av 2010. Våre naboland og mer enn 70 andre land har ratifisert konvensjonen. Det er på tide at konvensjonen blir allment kjent her til lands.

Rigmor Skålholt

Foto: Jan Bang

En av forpliktelsene (Artikkel 4d) er å sikre at offentlige myndigheter og offentlige institusjoner handler i tråd med konvensjonen. Det grunnleggende

prinsipp i konvensjonen er allmenn borgerrett for personer med funksjonshemming. Dette betyr frihetsrett på alle livets områder, rett til hjelp og støtte til å leve et verdig liv.

Her ønsker jeg å sette fokus på

voksne mennesker med utviklingshemning, og tar utgangspunkt i to av konvensjonens mange rettigheter:

Den enkelte skal selv bestemme hvor og med hvem han/hun ønsker å bo. (Artikkel 19a).

Dette lyder som selvfølgeligheter i vårt siviliserte samfunn, men virkeligheten er dessverre en annen.

Ansvarsreformen som ble gjennomført fra slutten av 1980-tallet ble i realiteten en bo-reform. Etter ansvarsreformens første begeistringsrus la seg, var det som om det ble satt lokk på gode ideer for boformer.

Fortsetter på side 20

Institusjonslignende botilbud er på vei inn igjen (og er allerede kommet). FN-konvensjonen gir en klar valgrett: Du bestemmer selv hvor du vil bo og med hvem du vil bo.

Pårørende blir beskyldt for å være kravstore når de ikke finner seg i løsninger som kommunen tilbyr. Er det så merkelig at pårørende vil ha gode løsninger for sine barn? Det er svært få personer med utviklingshemning som kan tale for sin egen sak. De er i ferd med å bli glemt i den offentlige debatt. Tilbudene smuldrer bort og settes på sparebluss både i forhold til bolig, utdanning og arbeid.

Utfordringen nå ligger i å finne gode løsninger. Ruth Heggland som i en årrekke ledet NFPU (som det het den gang) i Sør Trøndelag, sa en gang til meg: "Vi må ha en vifte av tilbud".

Men mangfoldet og fantasien ble borte i normalitets- og integreringstanken. Nå kan FN-konvensjonen åpne for helt nye boligmodeller. De det gjelder, personer med utviklingshemning, pårørende og alle som har et ekte engasjement for menneskeverd, må slippe til. En vifte av tilbud: Noen ønsker å bo for seg selv, noen ønsker fellesskapsløsninger, noen ønsker et tilbud i en annen kommune. Jeg har erfaring med at kommuner er redd innflytting av personer med funksjonshemning på grunn av kostnadene.

Camilla. Foto: Dag Balavoine

Papirverksted med beboere fra Solborg 2006. Foto: Jan Bang

Og andre kommuner som setter seg imot at innbyggere flytter ut fordi de mister statstilskudd og arbeidsplasser. Stavnsbundenhet er på full vei inn igjen.

Retten til utdanning og livslang læring, herunder også yrkesrettet utdanning. (Artikkel 24, punkt 1 og 5)

Etter videregående skole ligger det nærmest automatikk i at mennesker med utviklingshemning blir uførepenjonert. "Ikke opplæringsdyktig" er gammel musikk som dessverre fortsatt spilles. Disse menneskene kan lære, men de trenger ofte lengre tid og egne premisser for læring, ikke bare kunnskapsbasert læring.

Jeg ser for meg yrkesutdannelse innen håndverk, kunst, data, baking, hotelldrift m.m. (I Hamburg finnes det et lite hotell som drives av mennesker med utviklingshemning).

Inkludering er et hyppig brukt begrep i konvensjonen. Inkludering er ikke mulig uten opplæring. Hvem er klar for et arbeidsliv uten utdanning? Måtte konvensjonen bli plattform for nytenkning og planlegging av opplæring som går utover videregående skole. Her har myndighetene og vi alle spennende utfordringer i framtida.

FN-konvensjonens grunntone er å skape et inkluderende og mangfoldig samfunn. Budskapet er at samfunnet

må begynne å tilpasse seg de individer som skal bidra til dette. Det er holdningene i samfunnet som skaper barrierene. Det er våre holdninger som hindrer mennesker med funksjonshemning å kunne delta fullt ut.

Vi bekymrer oss over klimaforandringene. Med god grunn, men klimaforandringene på det sosiale område er minst like truende. Jeg er overbevist om at samfunnet trenger at mennesker med funksjonshemning blir delaktige. I konvensjonen heter det bl.a. "de skal gis mulighet til å utvikle og utnytte sine kreative, kunstneriske og intellektuelle evner ikke bare av hensyn til seg selv, men også til berikelse for samfunnet".

Samfunnet preges i dag av økonomi-tenkning. Det lønner seg ikke å tenke økonomisk når det gjelder mennesker. Vi blir fattige av det! Vi er i ferd med å isolere de mennesker som kan gjøre jorden et bedre sted å leve på. De som har laget denne FN-konvensjonen har skjønnet hva vi mennesker og samfunnet trenger.

Jeg ønsker århundrets viktigste konvensjon velkommen, og venter på ratifisering også i Norge.

Artikkelen er trykket som kronikk i Nationen.

FRAMskolen

på Vallersund Gård

Et toårig lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og et aktivt yrkesliv

Framskolen setter seg som mål, gjennom to års læring, å kunne gi elev, pårørende og eventuelt den kommunale omsorgstjeneste innsikt i hvilke muligheter den enkelte elev har i forhold til framtidig boform, videreutdanning og yrkesvalg

Framskolens tre grunnmotiver:

FORSTÅ VERDEN (undervisning)

- Utforsk verden, nasjonalt og internasjonalt
- De andre og meg selv
- Parforhold og seksualitet
- Teater, drama, sang, musikk, maling og diktskriving
- Utvikle evnen til å uttrykke seg
- Lær å sende e-post og å finne frem på internett

LEVE I VERDEN (bo- og hverdagsferdigheter)

- Pleie av bolig og klær
- Planlegge
- Gjøre innkjøp
- Lage mat og stelle i stand til måltid til hverdags og til fest
- Bruk og forståelse av penger og regnskap
- Tid og tidsbegreper

ARBEIDE I VERDEN (i verkstedene)

- Arbeid i bakeri
- Veve i veveriet
- Samle urter til urteverkstedet
- Arbeide med i husholdningen
- Arbeide med i jordbruk og gartneri

Fritid og friluftsliv

- Friluftaktiviteter på sjøen og i fjellet
Opplæring i ridning, båtliv og fjellvandring går også inn som en del av undervisningen
- Deltagelse i aktiviteter i nærmiljøet
- Uforpliktende samvær, dans og lek

Det første året bor elevene på internat

Det andre året bor elevene mer selvstendig

ULLBERG WOLD 72 52 27 40

For nærmere informasjon (helst mellom 12.00 og 14.30):

Dag Balavoine eller Hanna Schmeding

Telefon 72 52 70 80/99 60 88 10

Du kan også skrive til framskolen@camphill.no eller

Framskolen på Vallersund Gård, 7167 Vallersund

THE SAME

with a few small differences

Fotografier og video av

JASON HAVNERAAS

Utstilling på Fotogalleriet, Møllergata 34, Oslo
27. mai – 27. juni 2010

www.fotogalleriet.no

Fotografen og landsbyen

Jason Havneraas ble født i Camphill i Skottland i 1978 og vokste opp i Camphill fellesskapet The Hatch i England. For 6 år siden kom han til Trondheim for å ta en Mastergrad i billedkunst på Kunstakademiet. Siden har han fortsatt å bo i Trondheim og har i denne tiden hatt i nær kontakt med Kristoffertunet på Camphill Rotvoll. Han har periodevis jobbet for oss med maleprosjekter, han har vært gjest i hverdag og fest og han har ikke minst fotografert oss.

”Hvordan har det vært å bli fotografert så mye?” spurte Jason meg for en tid siden. For i de siste 4 årene har Jason fotografert oss ute og inne, i kulde og vind eller med sola i fjeset, med arbeidsklær i gartneriet og i urtehagen, i kostymer i forbindelse

med skuespill. Han har fotografert oss i forbindelse med årstidsfeiringer og utflukter. Vi har og ventet mens han har stått under det svarte teppet og målt lys, løpt opp og ned på stigen og stilt inn kameraet, vi har flyttet på oss litt fram og tilbake og så til slutt har vi måttet være musestille uten en eneste bevegelse i hele 3 sekunder mens det store kameraet tok sitt langsomme bilde. Hvordan har det vært?

Først og fremst har vi fått lov til å være oss selv. Jason har aldri forsøkt å lage et idealisert glansbilde av oss. Det har aldri vært noen s-m-i-i-i-l til-kamera-fotografering, men på et beskjedent vis har han med fotograferingen fått oss til å oppleve små øyeblikk av vårt landsbyliv som spesielle. Foran kameraet har hverdags-situasjoner og fester plutselig blitt mer

synlig for oss, der vi har stått og ventet på at Jason skulle begynne nedtellingen til at bildet kunne tas. For oss har ikke det ferdige bildet vært det viktigste (selv om det også har vært flott å se), men Jasons tilstedeværelse og blick for situasjonen har gitt også oss nye øyne å se med. Vi har heller aldri opplevd at fotograferingen har invadert livet vårt. Jason har tatt bildene sine etter skuespillet var over, etter den egentlige feiringen, vi ble bare stående litt lengre. Slik har livet og det som skjer mellom menneskene kunne utfolde seg naturlig uten å bli korrumpert eller en stemning brutt. Jason har klart å fange opp noe essensielt fra en spesiell dag og ”satt ord på det” gjennom fotografiet og vi har fått være med på nettopp det.

Fortsetter på side 24

Jason beskriver livet i et Camphill fellesskap både fra innsiden og utsiden. Fordi han vokste opp i et slikt fellesskap kan han fortelle om et liv han kjenner fra innsiden samtidig som han, nå som han ikke lengre bor i Camphill, kan se inn gjennom kameralinsens objektivitet.

Camphillfellesskapenes oppgave er å gi hvert enkelt menneske verdighet og mulighet til å utfolde seg ut i fra egne forutsetninger, å tørre å leve med sine begrensninger og likevel kunne bli større enn dem. Vi kan si det er å finne sitt potensial i menneskelig forstand. Når Jason fotografere i Camphill beskriver han noe av dette. Enten noen står med en spade i hånden i hagen eller har en rolle i et skuespill gir Jasons bilder alltid uttrykk for menneskets verdighet og storhet.

En som så Jasons bilde fra et skuespill utbrøt: "Det ser ut som om de ikke vet at de er med i et skuespill!" Vi tok det som et kompliment. "All life is a stage" sier Shakespeare, "livet er en scene." I Camphill oppleves dette ofte sterkt. Vi er med på å skrive, regissere og framføre det stykket vi kaller livet. Med alle våre begavelser og begrensninger beveger vi oss hele tiden på samspillet scene og slik det er i Shakespeares stykker er det ofte spill i spillet. Gjennom Jasons kameralinse er noe av dette blitt synlig for oss.

Takk Jason, for at du viser oss med hvilken verdighet mennesker med spesielle behov kan stå på livets scene.

Av Anne Langeland

Fire grader minus: Den dødsalvorlige kunsten til Jason Havneraas

Jason Havneraas er en dedikert kunstner. I løpet av de siste fire årene har han, mellom andre prosjekter, fotografert festivaler og fremføringer av skuespill som har funnet sted i tilknytning til Camphill-fellesskapet på Rotvoll utenfor Trondheim. Han har også vært til stede og fotografert samlinger på flere slike felleskap rundt i Norge og Sverige.

Med en håndverkers fasthet er han ute etter en spesiell estetikk som ikke alltid er like lett å trylle frem, som for eksempel klarvær, helst med snø.

Forestill deg situasjonen: Festlighetene går mot slutten, og deltakerne kan glede

seg til en varmende bolle med stedets legendariske suppe. Atmosfæren er lun og trivelig. Men så trer Jason inn, og den hjertevarme kretsen foldes ut til en kjølig, klassisk linje for nok et fotografi.

Bak ett fotografi kan det ligge flere års arbeid for Jason hvis man regner med tiden det tar å bli kjent med aktørene i bildene.

Det er naturlig for ham å ta bilder på denne måten. Snapshots er bannlyst. Det handler ikke bare om et sosialt ansvar, snarere er det et ønske for ham at prosessen med å fotografere trekker ut i tid.

Han har ofte lurt på hvorvidt man fortsatt kan kalle det fotografering hvis det faktisk ikke er tatt noe bilde på slutten av en slik seanse. For noen vil dette framstå som ren sadisme, ikke minst for dem som

har sett fram til å nyte suppen som i en slags hellig gral. Og, - stående slik, utendørs i mange minusgrader, er beboerne ved Camphill Rotvoll i fare for alvorlig nedkjøling. Og det er ingen spøk.

Men hvis det så var en spøk – og latteren som gjennomsyrrer Havneraas' nåværende utstilling i Oslo, *The same: with a few small differences*, antyder at det er noe som ikke bare er alvorlig i arbeidet hans - hva er da spøkens "timing"?

Hva ville de siste finstemte trinnene være som fører fram til et sluttpoeng, mot en forståelse av hva som skjer i denne briljant sprudlende utstillingen. Jeg vil liste opp fire trinn, fire graders oppvarming: alvor; melodrama, timing og latter.

Fortsetter på side 26

Hvordan kan vi knytte alvorlige stillbilder i utstillingen til den hese latteren fra videoarbeidet; "Paul's Joke"? Det er noe veldig alvorlig med latter. I sin studie "Laughter": "An Essay on the Meaning of Comic", hevder 1800-tallsfilosofen og matematikeren Henri Bergson, at det å le er et enestående menneskelig trekk som har en sosial funksjon.

Men ettersom vi vandrer rundt i utstillingen og hører latteren, er vi ikke nødvendigvis med på spøken, som de upartiske betraktere vi er. Kanskje den alvorsskomiske naturen i Havneraas sin utstilling snarere ligger i selve arbeidet; en åre av humor vi må grave etter.

Land Art-kunstneren Robert Smithson så latteren skjult i krystaller (ja, han var jo alltid litt underlig). For Smithson var den mest vanlige latteren på linje med en skulptur, kubisk eller firkantet (isometrisk). Men latteren som resonnerer rundt i utstillingen fra dette videoarbeidet kan godt falle under en annen av Smithson's kategorier *triclinic* - eller asymmetrisk som et latterutbrudd.

I snøen på Rotvoll ville dette fått sin iskalde logikk, i tråd med den skjeve tilnærmingen i Havneraas' arbeid, men

som jeg har antydnet, ville kanskje ikke gruppen på bildet Candlemass 2007, sett den artige siden av denne logikken.

Så la oss komme inn fra kulda, samle oss, og vurdere hvordan vi kunne undersøke den alvorlige siden av Havneraas' kunst som en form for humor i utvidet forstand, som et første skritt mot latter.

Trinn en: alvor

Når alt kommer til alt, er det hva som er i bildet som teller for Havneraas.

Et skandinavisk alvor er tydelig hos de portretterte figurene, men bildene er også universelle. Det er en klassisisme i komposisjonene hans, hvor skikkelsene er oppstilt på linjer som i et gruppeportrett fra renessansen – man tenker på Rafaels *Skolen i Athen* i Vatikanet, som viser en lang rekke skikkelser som sammen skaper en likevekt i kjernen av bildet. Farge er viktig – sort-hvitt gjør ting mer obskurt – og takket være dagens reklame blir vibrerende fargetoner nå betraktet som moderne og stemningsfullt i vårt lyse, men også skremmende, nye millennium.

Middelalderikoner, både formelle og religiøse, er også en inspirasjon bak

arbeidene. Men det er ikke nok å gjenta suksesser fra kunsthistorien, og det Havneraas tilfører dem er den innsikten som den moderne antropologiens far, Bronislaw Malinowski kaller "deltakende observasjon". Havneraas deltar i festlighetene, er med som aktør i stykkene og arbeider i fellesskapet. Likevel, det er noe mer enn en sentimental tilknytning og interesse for det uforståelige det dreier seg om her; denne kunsten er fremtidsrettet. Men hvordan?

Den franske filosofen Gilles Deleuze mente at det er i marginale samfunn eller virksomheter - i dette tilfellet den gjenværende kulturen i Camphill, - at man unngår å bli dominert av den kapitalistiske samtiden. Havneraas' verk er altså en mytho-poetikk med en fot i fortiden, men med blikket rettet mot fremtiden.

Dette er vektige saker, men la oss vurdere denne alternative tilnærmingen på en annen måte. Kulturteoretiker Simon O'Sullivan hevder at en marginal kunstpraksis er beslektet med en spøk. Man må, "ta den" - eller ikke, og dette betyr ikke bare å forstå den. En spøk kommer fra et rart sted og en annen tid. Den tyngden,

gravitas, som åpenbarer seg i Havneraas' arbeid er fremtidsrettet på samme måte som en vedvarende spøk, og har den samme arketyriske strukturen.

Trinn to: melodrama

Ifølge Bergson, er stivhet, eller "manglende elastisitet" i andres atferd, en av de tingene som får oss til å le. Noen ganger er det å finne hos den idealistiske, hos den i overkant romantiske, eller hos den eksentriske som insisterer på å gjøre ting på sin måte.

Han bemerker at når man sammenlikner det alvorlige (eller tragiske) og komiske drama, ser man at førstnevnte ofte har egennavn som tittel, Peer Gynt, for eksempel, mens sistnevnte er brakt ned til nivået for oss alle med fellesnavn som for eksempel "L'Avare", eller "Le Joueur". Man kunne trodd at Paul – hovedpersonen i *Paul's Joke*, ville vært den eksentriske figuren her, men forestill deg scenariet sett fra synspunktet til beboerne på Rotvoll: Her rigger denne fotografen seg til igjen, krumbøyd bak sitt uhåndterlige, store kamera og vaklevorne stativ. I tråd med sitt engelske vesen og den tilhørende komikk, vil Havneraas selv bli synonym med den komiske rollen som kunstneren, en nokså melodramatisk skikkelse midt oppi det hele. Hans tilnærming til kunsten er noen ganger heller eksentrisk: Få kunstnere bruker fortsatt utstyr som strengt tatt er å betrakte som 1800-tallsteknologi i sitt arbeid.

Bergson hevder også at "...stivhet er komisk, og latteren er dens korrektiv" og i dette uttrykker han, i hvert fall delvis, en misnøye med denne korrigerende latteren fordi den eliminerer all forskjell, all eksentrisitet.

I en tid der kunst er preget av trender og populisme, er det er noe sjeldent over en kunstpraksis som baserer seg på utendørs arbeid en kald vinterdag, om og om igjen, over flere år og kanskje hele livet. Komisk, men til syvende og sist dypt tilfredsstillende, og til og med litt mystisk.

Hvem er det så som ler av hvem? Pauls latter er ikke rettet mot Jason, den feier ut i gallerirommet som en spøkelsesaktig vind og tilbake sitter vi med de positive sidene av den dedikerte kunsten: det glimrende resultatet.

Trinn tre: timing

Havneraas' fotografier forteller ikke historier som sådan, men mange av dem springer ut av historier som *Peer Gynt*, julespill og feiringen rundt lysfester.

For Bergson betyr historiefortelling at noe bringes til klarhet. Men han er langt mer interessert i hva han kalte; kreative følelser – det kjennetegnende uttrykk for kunst. For å nærme seg denne tilstanden av kreativ sensitivitet må man først senke tempoet og dernest skape et skille mellom det uproduktive og lineære jaget mellom handling og reaksjon.

Havneraas sine fotografiske "hendelser", som i noen tilfeller strekker seg over flere år, vil i noen tilfeller oppnå dette nivået, kanskje beslektet med det den franske kulturteoretikeren Jean Francois Lyotard refererte til som en tålmodig tilnærming; evnen til å lytte i et nesten meditativt samarbeid med ens arbeid og emne. Havneraas' storformatkamera fordrer en naturlig tregheit, og synes perfekt synkronisert med denne rytmen.

Vi begynner å få varmen nå, vi sikter kanskje ikke nettopp mot et sluttpoeng, men fornemmer et gledesfylt fellesskap mellom fotografen og hans aktører.

Siste trinn: latter

Det Jason Havneraas oppnår med arbeidene i utstillingen *"The same: with a few small differences"* er et kjølig spill mellom det alvorlige og det komiske, en følelse av alvorskomikk som bare kan komme fra hjertet. Han fortalte meg en gang at noen av de mest fotograferte beboerne på Rotvoll klaget litt når han lot dem stå ute i kulda foran kameraet, men når han en annen dag kunne komme uten kamera, ville de spørre ham når han skulle ta bilder av dem igjen. Ikke akkurat hysterisk morsomt, men noe mer subtilt: Det fikk meg til å smile.

Av Simon Harvey,
oversatt fra engelsk av Ingvild Kjær Tofte

BILDENE:

Side 1: *Paul*, c-print, 80 x 65 cm, 2005

Side 24-25: *Candlemas*, 2008, (detaljer), c-print, 80 x 100 cm

Side 26: *Three Russians visit Sweden*, c-print, 80 x 65 cm, 2007. *Johannes*, c-print, 65 x 54 cm, 2005

Side 27: *"He is dead and he is going to die..."*, c-print, 93,5 x 125 cm, 2009

Side 28: *Artaban, The Fourth Wise Man*, c-print, 80 x 100 cm, 2007

Side 29: *Landsby Sailors*, c-print, 80 x 100 cm, 2009

Camphill-bevegelsen

Dette er den første av tre innlegg om Camphill bevegelsens historie som vi trykker her i Landsbyliv. Den er skrevet for det svenske bladet LÄS, tidsskriftet for den svenske helsepedagogiske bevegelse, som hadde et helt nummer viet til dette.

Red.

Tekst ANNE LANGELAND

Del 1 Begynnelsen

Ved utbruddet av 2. verdenskrig satt en gruppe unge mennesker i Wien sammen med sin mentor, legen Karl Kønig og leste R. Steiners ungdomskurs.

Anne Langeland
Foto: Borgny Berglund

Fylt av den mikaelske begeistringen som disse foredragene beskriver, besluttet de seg til å gjøre noe, til å omsette begeistringen til gjerning. Europa var i brann, forfølgelsene av jøder og andre "uverdige" var begynt og siden de fleste av dem selv var jøder, måtte de prøve å finne et sted i verden hvor de ville bli tatt i mot med sitt ønske om å gjøre noe for å gi handikappet barn et menneskeverdig liv. Skjebnen førte Karl Kønig og ungdomsgruppen til Skott-

land. Utenfor Aberdeen fikk de låne et lite hus. (Senere overtok de godset Camphill House av Macmillan-familien og derfra kom navnet til den verdensomspennende bevegelsen.)

De første handikappede barn ble tatt i mot, men ingen av de unge wienere utenom Karl og Tilla Kønig, var skolert for denne oppgaven. Det ble å lære underveis, en bratt læringskurve for de fleste og det var ingen veg tilbake til hjemlandet.

En verdenskrig, forfølgelse og flukt var utgangspunkt for Camphillbevegelsen. Dens første medarbeidere var like utstøtt som de utviklingshemmete barna de tok i mot. De fleste av dem kunne heller ikke språket i sitt nye hjemland. Og da Storbritannia kom med i krigen og det ble påbudt med blendingsgardiner, lå hele Skottland mørklagt bortsett fra et lite hus som lyste som en lykt i Europas mørke. Karl Kønig og hans venner hadde nemlig ingen radio som brakte dem de siste nyheter! Et fysisk bilde av Camp-hill-bevegelsens første tid, men kanskje også et åndelig bilde av den oppgaven som var begynt: å ta vare på de svakeste, å gi menneskeverd til de utstøtte. Sett mot bakgrunnen av nazismens menneskeforrakt som spredte seg i Europa, ble det lille fellesskapet som et lys i tidens sjelemørke.

Venninner. Foto: Borgny Berglund

Det oppsto et sterkt skjebnesfellesskap blant gruppen som var rykket opp fra sitt borgerlige liv i Wien til en krevende oppgave som hjelpere og lærere for utviklingshemmede barn. De måtte også selv sørge for husholdningen, rengjøringen, kjøkken-hagen kort sagt alt som de fleste av dem aldri hadde hatt erfaring med. Men det ble et sterkt spirituelt fellesskap inspirert av Karl Kønig og hans dype forbundethet med antroposofien, hans sterke vilje til å se åndslyset i barna med utviklingshemning og hans mentorvirksomhet og betingelsesløse krav til medarbeidernes eget indre øvelsesarbeid som grunnlag for deres helsepedagogiske virksomhet.

Det som til å begynne med oppsto i en tid med krig og nød, ble etter hvert vendt om til nødvendige sosiale former i det lille skjebnesfellesskapet. Levefellesskapet med barna var udiskutabelt, det fantes ingen annen mulighet. Brorskapet i det økonomiske området var helt grunnleggende for at de skulle overleve. Men senere fant Karl Kønig fram til R. Steiners artikkel "Åndsviten-skapen og det sosiale spørsmål" fra 1905, der den sosiale grunnlov blir satt fram og så at det som var gjort ut av nødvendighet, var en slags naturlov for at et samfunn skal kunne virke sunt. Slik ble denne formuleringen tatt med som et av de bærende prinsippene i

Reidun foran lerretet i malerverkstedet på Vidaråsen. Foto: Ruth Wood

Camphillfelleskapet. Rudolf Steiners ord lyder som følgende:

“Et samarbeidende menneskesamfunns velferd er større jo mindre den enkelte stiller krav om selv å få utbytte av sine ytelser (arbeid). Velferden øker jo mer den enkelte avgir til sine medarbeidere og jo mer hans egne behov tilfredsstilles av de andres ytelser. Alt som innenfor et menneskesamfunn på en eller annen måte motvirker denne lov, må i lengden på den ene eller andre måte avle ulykke og nød.

Denne grunnlov gjelder for det sosiale liv med en slik nødvendighet at den utelukker alt annet, likesom en naturlov har gyldighet for et visst område innenfor naturen. Man må imidlertid ikke tenke at det er nok å la denne lov gjelde som allmenn moralsk lov eller ville omplante den til sinnelaget, slik at enhver arbeider i sine medmenneskers tjeneste. Nei, i virkeligheten lever loven som den skal, bare når det lykkes for et menneskelig fellesskap å skape forhold hvor ingen kan legge beslag på fruktene av sitt arbeid for seg selv, men hvor disse mest mulig ubeskåret kommer fellesskapet til gode.

Til gjengjeld må enhver på sin side selv forsørges ved sine medmenneskers arbeid. Hva det kommer an på er altså at det å arbeide for sine medmennesker og det å ha en inntekt, skal være to helt atskilte ting.”

Videre blir det beskrevet i artikkelen at et slikt fellesskap må ha en felles åndelig misjon og at hver og en må finne meningen med sitt arbeid i det andre mennesket.

Den andre grunnpillaren i Camphill ble det som kalles Bibelaften. Den kom ut av en oversanselig erfaring Karl König hadde mens han satt internert med flere andre flyktinger fra Tyskland og Østerrike på Isle of Man. König forteller hvordan han opplevde at han tok del i et måltid i den åndelige verden. Grev Zinzendorf (Herrenhuterbevegelsens grunnlegger) var en av de som satt til bords og han oppfordret König til å holde et måltid hvor en skulle lese fra evangeliene og samtale om tekstene i lys av antroposofien.

Heidi Henriksen på Solborg-veveriet
Foto: Jan Bang

Det gikk et helt år før Karl Königs medarbeidere ville høre noe om evangelielese. Men da noen etter hvert spurte om dette, ble det til en felles ukentlig feiring, Bibelaften, som siden har kjennetegnet Camphill.

Det tredje grunnleggende prinsippet ble Collegemøte – barnekonferansen. Utgangspunktet for denne skulle være hver enkelts arbeid med åndsviten-skapen og menneskebildet slik at legen, helsepedagogen, terapeuten og lærerens iakttagelser sammen kunne danne et bildet av det enkelte barnet og så danne grunnlaget for den rette terapi og undervisning. Senere har denne formen også blitt brukt for å forstå andre situasjoner i landsbyen. Vi kunne si at den enkeltes arbeid med

antroposofi må ligge til grunn når en sammen vil utvikle verksteder, hus-fellesskap, kort sagt alt som hører til i landsbyens liv.

Mens helsepedagogikk, Antroposofisk Selskap og Kristensamfunnet ble forbudt i det naziokkuperte Europa, kunne disse strømningene leve og utviklet seg videre i Storbritannia. Camphill ble en slags Noas ark for dette forbudte arbeidet. Det ble undervist i og holdt konferanser om medisin og helsepedagogikk, det foregikk antroposofisk studiearbeid, klassetimer ble lest og Kristensamfunnets ritualer så vel som Søndagshandlingene for barn, fikk et hjem i Camphill. Det lille fellesskapet ga rom til større oppgaver og ble også omhyllt av disse. Den sentrale oppgaven med barnet i sentrum gav muligheter til også å se langt ut i periferien. Camphill har fra begynnelsen av alltid hatt et verdensperspektiv.

De nødvendige sosiale formene i det begynnende fellesskapet i Camphill House, ble med tiden til former som medarbeiderne kunne si ja til ut i fra frihet.

Et sterkt indre fellesskap utviklet seg blant dem som aktivt ville verne om disse idealer. Dette fellesskapet, Community, har siden levd som en stille, men kraftig understrøm som har inspirert og inspirer den etter hvert omfattende Camphillbevegelsen.

Er du sliten? Foto: Dag Balavoine

I denne utgaven av *Landsbyliv* fokuserer vi på jordbruk i en bredere forstand. Dette ble tatt opp på Representantskapsmøtet i Landsbystiftelsen i november 2009, og målet var å stimulere til en sterkere bevissthet om vårt forhold til jordbruket.

Landsbyliv har alltid vært opptatt av jordbruket, og vi har hatt en fast spalte, *Landbruksliv*, i flere år. Dette er en del av helheten i våre virksomheter og fellesskap, vi er bevisst over helsen til både planter, dyr og mennesker. Selv der hvor jordbruket ikke er en sentral del av virksomheten, er vi interessert i hvordan kultur og helse er påvirket av det dyrkede miljøet.

Dette erstatter den faste spalten om landbruk i denne utgaven.

Fra Roskalni i Latvia. Foto: Borgny Berglund

Hagegruppens arbeid på Helgeseter

Det er mange vakre og velholdte partier på Helgeseter og nærheten til natur og kulturlandskap forsyner oss med gode utendørsopplevelser helt gratis.

Tekst JAN KJÆRGAARD
Foto FRODE HØLLELAND

Det fysiske uterom inklusive bygninger danner et viktig ansikt utad, og signaliserer trolig på ganske ærlig vis hvem et fellesskap er, hvor det befinner seg i sin utvikling og hvilke kvaliteter som rår. Hva formidles i det nåværende uttrykk her på Helgeseter? Hva ønsker vi å kommunisere?

Den vestlige kulturs vanvittige ressursbruk og overnervøse overfokusering på all mulig slags sikring av fysisk eksistens, bidrar ikke bare til å skape dårlige liv her og nå, men vil på sikt vise seg å bli vår absolutt minst sikre investering. For mister vi på dette vis synet for det essensielle metafysiske liv, sjelen og ånden i verden og i oss selv, beveger vi oss nok inn i et særdeles utrygt landskap, økologisk såvel sosialt.

Både ut fra et allment estetisk perspektiv og kanskje spesielt på basis av en antroposofisk/sosialterapeutisk betraktning må det legges vekt på en rekke perspektiver:

- Vørnad overfor det skaptens egenvilje og egenverdi
- Helhetsorientering
- Meningsfylde og meningsdybde
- Samklang, karakter, relasjon, stemning, dynamikk og rytme

Laila og Prinsen

- Gjensidig oppbyggende prosesser og støtte mellom funksjoner
- Spenstig integrering av sansemangfold
- Respektfull dialog mellom himmel/landskap/ natur og kultur
- Kvalitativ forvandling fundert på fordypende kunstnerisk kreativitet

For øyeblikket arbeider vi med å effektivere planer i forbindelse med oppføring av rekkverk i bakken fra Hovedhuset til Haugen/Elvebakken, sikring av utkjørsel fra øvre parkeringsplass samt avskjerming langs veien på Helgeseters vestsida. Dessuten er vi i gang med å anlegge en bærhage i skråningen på Skolehusets nordsida.

I tillegg eksisterer det relativt store og enkelte påtrengende utfordringer i

tilknytning til Helgeseters uteområder blant annet opprustning av inngangspartiet, utvidet tilrettelegging for spaserturer, riding og rullestolbruk i kulturlandskapet samt tiltak for redusert trafikal belastning på tunet.

Det materielle har ingen videre verdi såfremt det ikke formidler noe mer enn hva det er i seg selv; nemlig noe avdelt, sjelløst, stivt og tomt. Våre beboere har et helt vesentlig behov for sjellelig og åndelig omsorg og stimulans. Måtte vårt utemiljø komme dette i møte.

Innlegget er en forkortet og omarbeidet versjon av en artikkel vi fant i Helgeseters nyhetsblad *Til Oss Alle*.

Red.

Hagebruket på Granly – fra sjølbergning til sansehage

Granly Stiftelse har i løpet av mer enn 70 år vært gjennom flere epoker og gjennomgått en rivende utvikling i disse årene.

Tekst ERIK LILLEJORDET

Tidene har forandret seg radikalt, og mange forhold både internt og eksternt har lagt premissene for denne utviklingen, som i alle år har innbefattet et rikholdig hagebruk. Jord- og hagebruk er veldig tett sammenbundet med utviklingen av våre helsepedagogiske steder, og årsakene til dette er flere.

For Granly sin del startet virksomheten allerede på slutten av 1930 tallet, og driften var de første årene prisgitt stor idealisme, gode velgjørere, frivillige foreldrebidrag – og at mye av det som skulle forbrukes både av klær og mat kunne produseres selv. På denne måten ble hagebruket en dyd av nødvendighet, og det ble dyrket poteter, grønnsaker, frukt og bær slik at stedet i stor grad var sjølforsynt med noen basisvarer.

I 1955 ble stedet som i dag er Granly stiftelse kjøpt, og det ble etter hvert bevilget offentlig støtte for virksomheten. Sjølbergingsbruket var ikke lenger nødvendig for livsoppholdet, men å opprettholde og videreføre hagebruket hadde så mange andre kvaliteter at det var vel aldri spørsmål om dets betydning. Våre beboere vokste ut av barneklærne og ble ungdommer og voksne mennesker med behov for meningsfullt

arbeid. I et hagebruk finnes oppgaver på mange plan, og det er alltid mulig og tilrettelegge oppgaver for hver enkelt. Og ved siden av at det ble en god arbeidsplass, kunne vi også produsere gode næringsrike produkter som kunne nytes hele året.

I en periode gjennom 1960-, 70,- og begynnelsen av 80-tallet ble nesten alt tilgjengelig areal dyrket på eiendommen, og det var også et mindre husdyrhold. Ku, sau, høns og hest skaffet oss gjødsel, melk, kjøtt og ull. Strukturendringer, driftsavtaler med kommune og andre faktorer gjorde det vanskelig med dyrhold, og dette ble avsluttet på 80-tallet.

Nå var Granly blitt godt voksen og våre beboere kunne i mange tilfelle ikke i like stor grad jobbe som før i hagebruket, og siden økonomien kom i ordnede former kunne flere varer og tjenester kjøpes eksternt. Som en konsekvens av denne utviklingen har også hagebruket omstilt seg gradvis fra å være et sjølbergingsbruk, og fram til i dag da vi prøver å tilrettelegge hagen for våre eldre, som kan bruke hagen terapeutisk som en sansehage. Det vil si at vi må tilrettelegge for rullatorer og rullestoler, og vektlegge det estetiske i form av farger, lukter og vakre utforminger.

Vi har i dag ei hagebruksgruppe som gjennom vekstsesongen i all hovedsak jobber ute fra april til oktober. Vi driver fram alle våre planter selv, og starter i veksthuset ved påsketider. Gruppen er med fra forberedelser til såing, og til

Solekake. Foto: Borgny Berglund

plantene er klare til å plantes ut 6-8 uker seinere. Det er blomster og ikke minst urter vi konsentrerer oss om.

Jordbearbeiding, steinplukking og trillebørkjøring krever systematikk, grovmotorikk, styrke og balanseevne, så det er noe for enhver å trene på, og mange mestrer disse oppgavene og er stolte av arbeidet sitt.

Fra Sankthans kan vi så smått begynne å høste av urter og blomster, samtidig som hagen skal holdes fri for ugras. Her kommer det til mange nye oppgaver og vi trenger mange hender for å renske krydder mens vi hygger oss under en parasoll i en velstelt hage. Fine farger, gode krydderlukter, fuglesang og lystige kommentarer er helsebringende og velgjørende, og trivselsfaktoren er høy i utegruppen. Alt som renskes blir deretter tørket og satt bort så vi kan finne det igjen utpå høsten, når ruskeværet tvinger de fleste av oss innendørs. Da lager vi Granlys gode te- og krydderblandinger. Ringblomstsalve og dekorative krydderoljer er også populære produkter fra vårt kjøkkenverksted.

Arbeidet som er knyttet opp til hagebruket er meget allsidig, og det er oppgaver relatert til dette det meste av året. Oppgavene følger årets rytme, og gjentar seg fra år til år. Men vi er prisgitt vær og vind noe som betyr at vi lever hele tiden i et spenningsfelt, og må være ganske fleksible i forhold til oppgavene som venter. Dette er en prøvelse og øvelse for noen som ikke uten videre tar forandringer på strak arm, men det er ikke lett å spa i jorden i regnvær.

Gleden og stoltheten er påfallende når vi på julemarkedet setter fram produktene våre, og det strømmer til folk som kjøper. Da ser vi at det faktisk er mange flere enn oss selv som verdsetter det arbeidet vi gjør.

Og nå står en ny sesong for døren!!

Vinterstemning på Granly. Foto fra Granlys arkiver

Camphills kulturimpuls og det biologisk-dynamisk landbruk

Teksten er bearbeidet etter referatet fra et innlegg på Representantskapsmøte i november 2009, ledet av Eric Brinkhof.

Tekst bearbeidet av JAN BANG

Jordbruksarealet i Norge er veldig begrenset og det er mye fokus på landskapspleie. I dag har vi her et konvensjonell jordbruk, der målet er å maksimere økonomisk overskudd og få høye avlinger. Vi har også et økologisk jordbruk hvor det er viktig å ta hensyn til miljøet, og vi har et biodynamisk, som i tillegg inkluderer noe mer, noe himmelsk, kosmisk og guddommelig. Den biodynamiske jordbrukeren formidler noe kosmisk til landskapet sitt.

Før i tiden var det lettere å ha kontakt med kosmiske krefter, men i den siste tiden har vi skapt et tykt lag med elektromagnetisk stråling rundt jorden som gjør det vanskelig for kosmiske krefter å bryte gjennom. Biodynamiske aktiviteter motvirker dette.

De fleste bønder står veldig alene og trenger et fellesskap rundt seg. Dette kan skapes med andelslandbruk også kjent internasjonalt som Community Supported Agriculture. I Camphill, driver vi som en selvfølge

Gartneriarbeid på Vidaråsen. Foto: Jan Bang

Våronn på Vellersund Gård. Foto: Dag Balavoine

biodynamiske jordbruk, men bare to steder av de 6 er registrert hos Demeter som biodynamiske bruk.

Hvordan kan vi virkeliggjøre de holdningene som ligger innebygget i den biodynamiske impuls i hverdagen? Av og til er noen forundret over hvor lite økologiske vaskemidler det finnes i Camphill-landsbyene. Det er viktig å forebygge holdninger og se helheten i hva vi spiser og bruker og hvordan vi lever. Vi må pleie en interesse og oppmerksomhet om hvor ting kommer fra, noe vi kan gjøre ved å løfte frem og belyse valg av varer.

Landsbyboerne er veldig viktige i landbruket, de gir en positiv stemning og viser begeistring i jordbruksdugnader. Stedene er bygget opp på den forutsetning at jordbruk skal være sentralt. Hvordan ville Camphilllandsbyen sett ut uten jordbruk eller gartneri? Vi får åndelige og spirituelle holdninger fra den biodynamiske kulturimpuls. Landsbyen vil miste mange sentrale kvaliteter hvis vi ikke hadde jordbruket, det er jo ikke bare en arbeidsplass, det er også en terapeutisk virksomhet.

Hvordan kan vi i landsbyene overvinne den "avstand" som ofte oppstår mellom gårdens arbeidsrytmer og den øvrige landsbys rytmer og oppgaver? Denne avstanden er delvis en reaksjon av et fellesskapet som blir eldre og mer modent, og det skjer da en naturlig spesialisering. Det er viktig å være bevisst om dette.

Det kan arrangeres høsttakkefest og andre høytidsfeiringer på gården, men det er viktig ikke å skape konkurranse mellom inne- og utearbeid. De som lager mat i husene om formiddagen kunne arbeide med jordbruket om ettermiddagen for å gi dem personlig og praktisk tilknytning til jordbruksproduktene. Kanskje kunne vi utvikle en Camphill primstav for å passe på at feiringer blir tilknyttet jordbrukets og årstidenes rytmer?

Hvordan kan vi utvikle en større ærbødighet for jorden og naturens liv i landsbyene? Frukten av jordbruket er ikke bare produkter men også opplevelser og landskapspleie. Når vi tilgjengeliggjør naturen så siver den inn i hele landsbyens organisme.

Tre kulturimpulser i en fremtidsvisjon

Dette er et forkortet, redigert og bearbejdet utdrag av en tale Karl König gav i 1964 i Brackenreuth i Tyskland. Anledningen var en minnetale om Erhardt Bartsch (1895-1960) som var en av deltagerne i gruppen som ga Rudolf Steiner impulsen til å holde "Landbrukskurset" i 1924. Red.

Om vi forsøker å spore tilbake den opprinnelige impulsen for det biologisk-dynamiske jordbruket, møter vi først av alt "Landbrukskurset", som ble gitt av Rudolf Steiner i Koberwitz. Rudolf Steiner så de farer som truet det biologiske mangfold på grunn av den vitenskapelige materialismen. Det gjaldt å våkne opp til en ny måte å tenke og drive jordbruk på. Det dreide seg om intet mindre enn en *kulturimpuls for landbruk og kulturlandskap*. Takket være Erhardt Bartsch og andre bønders utrettelige henvendelser til den travelt opptatte Steiner, fant han tid til å gi disse forelesningene i pinsen 1924.

I Landbrukskurset skisseres det altså tre trinn:

- En *fornyelse* av det å være bonde
- En *oppvåkning* til å tenke og å handle
- En *helbredelse* av jord og planter

Fra Koberwitz reiste Rudolf Steiner så direkte videre til Jena: Der åpnet han Lauenstein, som er det første institutt for helsepedagogikk og så, rett etterpå, holdt han det "Helsepedagogiske kurs", i Dornach. Dette er den andre impulsen som kan spores tilbake til i denne tiden. Gjennom dette kurset gav Rudolf Steiner oss muligheten, for framtiden, til å endre tusenvis av misforståtte skjebner.

På den tiden, for 80-90 år siden, var helsepedagogikken fremdeles ett meget beskjedent kapittel i den sosiale menneskelige sammenheng. For over 40 år siden anså Karl König at det arbeidet som ble gjort sammen med de som hadde en utviklingshemning – og ikke minst de med Downs syndrom, – som et av de viktigste sosiale spørsmål. Millioner av barn får ikke muligheten til å få den omsorg og de utviklingsmuligheter som ligger i deres skjebne.

Et økende mangfold av abnorme situasjoner trer frem for oss gjennom krig og katastrofer. Det Helsepedago-

giske kurset i Dornach har skapt en mulighet for å hjelpe disse barna å utfolde sine sjels- og åndsevner på tross av sine handikap.

Der hvor disse to strømmer møttes, den ene som kom fra det fornyede landbruk og den andre som fløt ut av den omfattende helsepedagogiske virksomheten, der oppsto det, som en tredje strøm, nemlig landsbyimpulsen.

Det er interessant å se at overalt der hvor man forsøker å hjelpe ulykkelige mennesker tilbake til et verdig menneskeliv, der har det oppstått landsbylignende initiativer: barnebyer, landsbyer for ungdommer, landsbyer for fanger. Gode som disse impulsene enda er, blir de ofte ikke til riktige landsbyer med dets mangfold av muligheter. De blir til bosetninger, men mangler den helbredende strøm fra landbruk og natur, dvs. de mangler kraften fra jorden.

Det er nettopp denne mulighet som er viktig for oss å se, i vårt arbeid sammen med mennesker som har en utviklingshemning. Disse stedene vil egentlig bli til landsbyer, der bonden

Karl König. Arkivfoto

vil være ansvarlig for jorda, dyrene, plantene. Rundt ham samler det seg håndverkere, kunstnere og kunsthåndverkere, for å være aktive ut i fra en helhetlig og åndelig begeistring. Skoler skal kunne oppstå i disse landsbyene, der en ny pedagogikk blir virksom. Og en ny religiøsitet med kristne idealer skal også finne sin jord og grunn der, for å gi menneskene håp og tro på en menneskelig fremtid, for alle, - på tross av sitt utgangspunkt i jordelivet. Ut av dette kan noe godt bli til

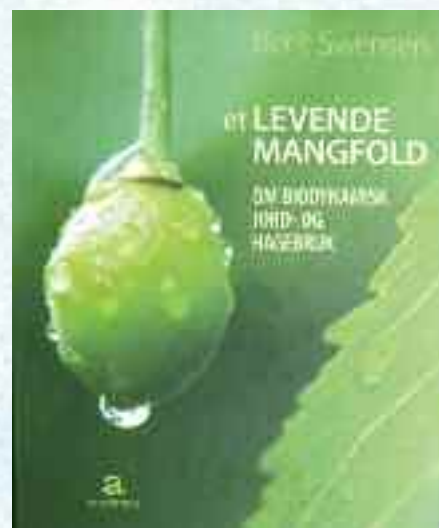
Et levende mangfold

En bok om biodynamisk jord- og hagebruk skrevet av Berit Swensen.

Anmeldt av JAN BANG

Dette er mye mer enn en bok om å drive jordbruk. Den åpner med en kort men veldig omfattende beskrivelse av antroposofien, for å sette denne jordbruksimpulsen inn i den rette sammenheng. Den avslutter med matoppskrifter og fine bilder som fikk meg til å sikle av forventning. Det er jo en viktig faktor i det å drive jordbruk, å kunne spise god mat! Mellom disse to stolpene tar Berit Swensen oss med på en reise gjennom den biodynamiske gården, til jorden og geologien, ned i selve matjorden, hvor vi treffer både meitemark og sopprot og videre inn i plantenes hemmeligheter.

Kompostering, gjødsling, frø og genmanipulerte organismer, så vel som juridiske eierformer og organisering av gårder er omtalt. Erik Evenrud beskriver en rekke gårder og jeg må

tilstå at jeg var litt skuffet over at ingen av Camphill gårdene var med i beskrivelsene. Et helt kapittel er gitt til preparatene, med detaljerte beskrivelser av hvordan de er laget og hvordan de brukes. Dette er muligens noe av det mest følsomme i biodynamisk jordbruk.

Fortsetter på side 34

virkelig så lett å gjøre narr av folk som graver ned kumøkk i kuhorn i jorden over vinteren, og folk som synger mens de rører det ut i store tønner med virvelbevegelser i vannet. I en samtale for ikke så lenge siden ble spørsmålet stilt om vi i det hele tatt burde skrive om dette i Landsbyliv, i tilfelle noen fra mynighetene fikk lese dette og ville få det inntrykket at vi var litt rare. Swensen håndterer dette temaet på en elegant måte da hun innleder med å si at enhver står fritt til å nærme seg dette feltet og at det hun beskriver er ment som et utgangspunkt for egen fordykning gjennom erfaringer som leseren selv kan gjøres seg.

Kuhorn med fersk møkk graves ned
Foto: Erik Brinkhof

Humuspreparat lages i landsbyen. Foto: Dag Balavoine

Dette er en stor bok, med fine stive permer og mange flotte farvebilder. Det er en bok som vi kan være stolte av, og vise frem til de som ikke vet noe om biodynamisk jordbruk, og som vil finne ut mer. Jeg tviler på om den vil omvende noen fra skepsis til aksept, men den vil gi anledning til dem som er nysgjerrige til å fordype seg.

Mange av våre omsorgsvirksomheter driver gårdsbruk og hagebruk. De fleste har nok et forhold til både planter og jord, selv om det er bare ved noen blomster eller urter i pletter. Denne boken, med sine tolv kapitler, skulle kunne danne et grunnlag for en studiegruppe med regel-

messige møter over tolv måneder. De som deltok i en slik gruppe ville få med seg mye mer enn bare jordbruk!

Boken anbefales på det varmeste, og hver virksomhet i vår krets oppfordres til å skaffe seg eksemplarer til de som arbeider med jord og planter.

Boken kan bestilles direkte fra:
Biologisk-dynamisk Forening
Skonhovdveien 14, 2822 Bybrua
Tlf.: 61 18 44 50
Mobil: 91 86 10 56
E-post: biodynamisk@biodynamisk.no

Økoløft – endelig skjer det noe!

Landsbyliv har i flere år hatt en bytteordning med bladet Økologisk Landbruk å vi har avertert hos hverandre.

Tekst JAN BANG

Bladet Økologisk Landbruk er alltid interessant å bla i og det gledet oss å lese et innlegg fra Inger Slågedal i utgave Nr. 4 – 2009. Der dekker hun rapportering fra prosjektet Økoløft som nå er halvveis inn i sin toårige periode.

Kommunal- og regionaldepartementet, Landsbruks- og matdepartementet og Statens landbruksforvaltning samarbeider med et budsjett på 20 millioner kroner for 2009 og 2010. Målet er å få 15% av mat produksjon og forbruk til å være økologisk innen 2020. 52 kommuner arbeider med til-

tak og 16 av landets 19 fylker er representert. De aller fleste satser på å øke forbruket av økologisk mat i offentlige kantiner og storkjøkken, og flere har som mål å øke andelen økologisk frukt og melk til skoler og barnehager.

Slågedal skriver at seniorrådgiver Carl Erik Semb i Statens landbruksforvaltning er godt fornøyd med utviklingen nå som han har fått inn alle halvveisrapportene. Det er stor lokal aktivitet.

Hvis noen av våre lesere er involvert i dette prosjektet vil Landsbyliv sette stor pris på å høre fra dem. Kanskje vi kunne ha en kort rapport til Landbruksliv til neste utgave av landsbyliv!

Red.

Fagbladet Økologisk landbruk

Økologisk Landbruk er et fagblad utgitt av de økologiske forsøksringene og avdelingene i Norge. Bladet kommer ut med fire nummer i året, og er et landsdekkende dugnadsprosjekt. Innholdet er faglig relevante for bønder, og alle som er interessert i økologisk matproduksjon. Her finner man praktiske dyrkingsråd, gårdsreportasjer og vitenskapelige artikler. Bladet er åpent for gjesteskribenter som vil bidra med erfaringer, filosofi eller gode matoppskrifter.

Ta direkte kontakt med redaktøren Hege Sundet: hege.sundet@lr.no

Maria Thuns Såkalender 2010

Mennesker i verden kan deles i to grupper. De som bruker Maria Thuns Såkalender og de som ikke gjør det. Denne omtalen er rettet mot den siste gruppen. Jeg regner med at dere som bruker såkalenderen ikke trenger noen anbefalinger fra meg.

Anmeldt av JAN BANG

En av grunnprinsippene bak biodynamisk jordbruk er å integrere jordbruket med den kosmiske verden. På det mest banale er jo dette bare sunn fornuft, i og med at vi jobber helst der ute om dagen når det er lyst, og tar oss en hvil når solen går ned og det blir mørkt. Man behøver heller ikke være en fordypet antroposofisk biodynamiker for å legge merke til at planter vokser helt annerledes når månen vokser, noe som forandrer seg når fullmåne er over.

Maria Thun har forsket dypt inn i disse fenomenene, ikke bare med vårt forhold til sol og måne, men til alle planetene og stjernebildene i dyrekretsen. Disse er relatert til de forskjellige delene av planten: roten, bladet, blomsten, frø og frukt. Maria Thuns kalender gir oss da dager hvor det er hensiktsmessig å konsentrere arbeidet i hagen omkring bestemte planter avhengig av hvilken plantedel som er aktuell for den enkelte plante. Men dette er mye mer enn bare en kalender. Her finner vi artikler om hvordan man vanner, om bier og honning, pleie av bærbusker og sider med kontaktadresser og literaturlister.

Alle som driver med jord og hagebruk opplever at hvert år er litt annerledes; vær og måne faller ikke på samme dag eller samme uke, og min erfaring er at det lønner seg å notere hva som skjer hver uke, og sammenligne dette med hvordan det har vært i tidligere år. Maria Thun har gjort dette til et vitenskap, og denne såkalenderen er blitt et begrep blant nord Europeiske biodynamiske jordbrukere.

I vårt klima er vinteren en fin tid til å ta seg pause fra lukingen og gjødslingen, og tenke på hva vi vil oppnå i den kommende vekstsesongen. Planlegge, kjøpe frø, bestemme oss for hva som skal plantes hvor.

Jeg foreslår at de som enda ikke har tatt i bruk denne såkalenderen,

skaffer seg et eksemplar og bruker den gjennom året og noterer seg sine erfaringer. Ikke fordi jeg prøver å drive misjonærvirksomhet for biodynamisk jordbruk, men for å gi arbeidet med jorden en ny vri, gjøre det til en opplevelse, en måte å lære noe nytt på – et eksperiment.

De som har lyst til å gjøre dette inviteres til å skrive til oss i Landsbyliv neste høst og beskrive sine erfaringer.

Boken kan bestilles direkte fra:

Biologisk-dynamisk Forening
Skonhovdveien 14, 2822 Bybrua
Tlf.: 61 18 44 50 • Mobil: 91 86 10 56
E-post: biodynamisk@biodynamisk.no

Det var en gang en liten pike som lurte på om metemarken visste at den var metemark. Foto: Borgny Berglund

Nøtteliten. Foto: Borgny Berglund

Biologisk-dynamisk Forening 2010

Foreningen har mange aktiviteter planlagt for 2010, blant annet Årsmøte, et løpende program "Gården som utdanningsarena", fagdager, kurs, seminarer, og Nordisk Forum som skal holdes i Danmark.

For informasjon om aktiviteter, tidspunkter og temaer:
Biologisk-dynamisk Forening, Skonhovdveien 14, 2822 Bybrua.
Tlf.: 61 18 44 50 Mobil: 91 86 10 56
E-post: biodynamisk@biodynamisk.no

For bestilling av månedlig nyhetsbrev og preparater: brinkhof@start.no
Hjemmeside: www.biodynamisk.no
Gården som utdanningsarena:
For mer informasjon: Jorun Barane 5745 Aurland, tlf: 97005951,
Jorunbarane@hotmail.com

Samarbeidets kunst

Første artikkel i denne serien sto i Landsbyliv nr 21.

Tekst SVEIN BERGLUND
Foto BORGNY BERGLUND

Et samarbeid – i en gruppe, i en virksomhet – kan utvikle seg til noe forfriskende, gledelig og løfterikt. Men det kan også bli en gledesløs plikt eller noe man høyst motvillig ser seg nødt til å delta i. Mange har erfaring for at en positiv utvikling i samarbeidet henger sammen med at deltakerne forsøker å finne frem det beste i seg selv. "Man kan være hverandres engel eller djevel" er et kjent uttrykk.

Gjennom gode samarbeidsformer kan vi legge forholdene til rette for å søke sammen i forståelse, gjensidig respekt og samhandling. Jevnlig arbeid med tilbakeblikk og evaluering kan her være en god hjelp. La oss se nærmere på dette.

Vandring i Landskapet

Vi kan sammenligne et samarbeid med vandring i et landskap. Vi har et utgangspunkt og skal nå et mål eller et delmål et annet sted i landskapet. Etter en dags vandring slår vi leir og samles rundt leirbålet. Neste dag går vi opp på en høyde og ser oss tilbake;

- Gjennom iakttagelser ser vi veien vi har tilbakelagt.
- Vi beskriver vandringen med hensyn til rute og tempo og sammenligner den med den opprinnelige plan. Derved er situasjonen klar for oss.

Men vi skal videre i landskapet. Fra utsiktspunktet kan vi se vårt mål i det fjerne. Skal vi nå det må vi justere den opprinnelige plan med hensyn til kurs og tempo.

- Vi bekrefter på nytt det fjerne mål for vandringen,
- og bestemmer neste dags vandring med hensyn til rute og tempo.

Ekspedisjonens suksess er avhengig av at vi har et klart mål, en etappebeskrivelse, at vi gjør objektive iakttagelser og situasjonsbedømmelser underveis. Under vandring i "livets landskaper" må vi samles om våre "utsiktspunkter" og derfra gjøre noe tilsvarende som i det enkle bildet ovenfor.

Samarbeidets Faser

La oss overføre bildet av landskapsvandringen til moderne samarbeidsforhold for eksempel i en arbeidsgruppe som har en oppgave de har satt seg. Deltakerne tror de vet hva oppgaven består av, men ofte viser det seg at alle gruppens medlemmer har forskjellig oppfatninger. Dette blir særdeles tydelig etter hvert som arbeidet skrider framover, med uenighet, diskusjoner og tendenser til konflikt. Gruppen bestemmer seg for å ta en "time out" for å se om de igjen kan finne sammen i forståelse, innbyrdes respekt og handling. De blir enige om følgende i første omgang:

A1 spm: Formulere noen spørsmål om hva som skal undersøkes:

Hvordan begynte samarbeidet? Hva har vi tidligere bestemt? Hva har vi utført?

B felt: Deltakerne gir sine beskrivelser og holder seg til det de mener er fakta. Gir hverandre korrigeringer og suppleringer for å sikre en objektiv beskrivelse av veien de har gått.

Dette synes enkelt, men er vanskelig fordi vi blander sammen oppfatninger og forestillinger om det vi tror som er hendt, tror ble bestemt osv. Om vi klarer å samles om beskrivelsene, kan vi gå til neste fase:

C felt: Situasjonsbedømmelsen. På basis av det som er kommet frem kan vi nå gjøre oss oppfatninger, tanker, bedømmelser av veien vi har gått og hva som nå er situasjonen. Vi kan sette ord på feil vi har gjort og som kanskje går igjen, hva som har manglet underveis, hva som har vært bra og hva vi mangler innsikt i.

Erfaringsmessig er prosessen med tilbakeblikk fra A til C ulystbetonet selv om vi er enige i å gjøre den. Den gir oss ikke

umiddelbart energi og begeistring, den har en viss tyngde og "måne-karakter". Den bringer oss heller ikke umiddelbart fremover – til det trenger vi et dynamisk element, noe som lyser og varmer en "solkvalitet" som konsoliderer gruppen og fører våre viljeskrefter i samme retning. Derfor trenger vi å reformulere vårt spørsmål under A:

A2 spm: Hva er vårt ideelle mål? Vår visjon og vår hensikt? La oss få en idédugnad!

D felt: Deltakerne kan en tid boltre seg i ønsker og idealer, men samler seg etter hvert sammen i noen formuleringer som alle er enige i og som kan lyse som "Soria Moria Slott" i det fjerne. Noen i gruppen er kanskje mer praktisk innrettet, aksepterer hovedmålet, men savner en viss realisme i gruppen for å nå målet. Derfor er neste fase viktig:

E felt: Om vi alle er enige i målet, hvordan kan vi rent praktisk utforme det neste skritt for å nærme oss målet? Her kommer personer med praktisk håndlag til sin rett og klarer å samle gruppen om noen praktiske tiltak. Det bestemmes hvem som gjør hva og når de skal møtes neste gang.

Neste gang ser gruppen på hva som har skjedd siden sist og foretar en ny situasjonsbedømmelse, men prosessen er nå mer overskuelig takket være gjennomgangen på forrige møte. Selv om gruppen har en leder, er det viktig at dette er en gruppeprosess slik at alle tar del i alle punktene og får et eierskap til de sammenfattende konklusjoner underveis.

I neste artikkel skal vi se nærmere på disse fire felter – og spørsmålets dynamiske rolle – og komme inn på forskjellen mellom tilbakeblikk og evaluering.

Spurvene og mennesket

Fra «Broder Dyr» av Karl König.

Oversatt av SIGRUN BALAVOINE

I de siste århundredene har spurvene gjort en ufattelig erobringstokt over verden. Fremdeles midt på 1800-tallet var de ukjent i Nord-Amerika. Mot slutten av 1860-årene, ble de satt ut på forskjellige steder på Østkysten (New York, Boston, Philadelphia og Baltimore), og bredte seg på få tiår, nesten over hele kontinentet. Mot slutten av hundreåret hadde de trengt frem til San Fransisko. Allerede i 1889 skrev W.B. Barrow. "Den overraskende hurtighet som spurvenes formering og utbredelse, fra 1875 til nå, samt den stadig voksende størrelse på det området som de har tatt i besittelse, mangler sidestykke i fuglenes historie." (Sitat fra Summers-Smith, a.a. O.s. 176.) Det var et seierstog som spurvefolket førte fra Amerikas østkyst til vestkyst.

Ved århundreskiftet ble på lignende måte også Syd-Amerika erobret av spurvene, spesielt Argentina, Chile, Peru, og Bolivia. Samtidig ble kyststrøkene i Australia og New Zeeland befolket av alle arter spurver, slik at man i dag med rette kan snakke om at alle kontinenter, og med få unntak, alle land og landområder, er tett dekket med husspurv og deres artsfrender.

Spurvenes tilpasningsdyktighet er ufattelig. De er ikke som mange andre fugler, bundet til bestemte klimatiske og elementære miljøbetingelser. I subarktiske strøk kan de oppholde seg like godt som i tropiske områder og tørre ørkener. De tåler kulde like godt som hete og synes ofte å være uavhengig av ytre betingelser.

Slik føler de seg vel og like hjemme i det nordlige Sverige i Kiruna som i Cuiaba, hovedstaden i provinsen Mato-Grosso i det sentrale Brasil. Men de lever og hekker såvel i det tørre Aden som i det tropiske Burma.

Sikkert er det en intim sammenheng mellom spurvene og den menneskelige bosettingen. Allerede i

Foto: Borgny Berglund

utbredelsen i Amerika kunne man legge merke til at de – sammen med menneskene – valgte seg steder fra den ene bebodde plass til den neste, langs den opprinnelige jernbanelinjen. Alltid foretrakk de steder som tilbød gater og plasser, ikke bare isolerte hus.

Om det sto ubebodde hus, fri til redebygging, skydde de den tilbudte anledningen, "for husspurvene slår seg kun ned i ubebodde bygninger, når disse ligger nær bebodde hus." (Summers-Smith, a.a. O.S. 209.)

Spurver dro under den andre verdenskrigen, med den åttende engelske armeen gjennom den nordafrikanske ørken og slo seg ned på dens leirplasser. Ja, fra Northumberland i England kom i 1956 nyheten om at en hel koloni av spurver bosatte seg dypt under jorden i et kullgruve som var der, og lot seg mate av gruvearbeiderne.

Men det ville ikke være helt riktig å anta at denne indre sammenheng som består mellom mennesker og spurver, er ubetinget, den er kun fakultativ, dvs. den greier seg uten menneskene. For man finner også spurver som lever på ubebodde øyer rundt omkring New Zeeland eller be-

folker de mennesketomme høyslettene i Nord-India.

Tross disse unntak – ja, man kunne nesten si, nettopp derfor – er den forbindelsen som disse fuglene har til menneskeslekten så overraskende og helt spesiell. Hva er det som binder spurvene til menneskene? Er det mennesket selv eller noe annet som dette henger sammen med?

Overfor menneskene er spurvene alltid sky og forsiktig. Det er meget sjeldent at de blir tamme og tillitsfulle, neppe er det noen sinne virkelig lykkes å holde dem i fangenskap med hell og å temme dem videre. De legger bare færre egg og følger uglade med i opplæring. Alltid er de på vakt når mennesket nærmer seg.

De kan vel være frekke og dristige og flyr inn på kjøkken og soverom, for å hente seg såkalt mat. De flyr da til folks bord, men blir bare værende i korte sekunder og flyr så ut igjen like fort som de kom inn. De lever ved oss, men på ingen måte med oss.

En annerledes barndom

Av Iris Johansson
Versal Forlag, Gyldendal

Anmeldt av NINA BRUN
Foto JAN BANG

Iris har motvilje mot å spise. Hun vil helst sitte under bordet og bli matet. Klær stikker og klør, hun må ha yttersiden av flannelskjorten nærmest huden og kneppe den bak for ikke å lide. Men hun kunne

Nina Brun

til gjengjeld utholde store smerter. For eksempel hun suger på metall i vinterkulden og leppene henger fast og blir revet av. Ordentlig smerte var ikke så sviende som lett, ufrivillig berøring. Både hjemme og i skolegården ville hun helst være tilskuer. Hun kan sitte der på melkerampen og "delta" i leken derfra.

Men av og til kommer hennes to usynlige vesener, Slire og Skydde, og tar henne med på en indre reise. Hun lærer dem føre seg på stadig nye eventyr. Enten inn i skyene, rundt kornsiloen på gården, eller på gesimsene utenpå Kirken, hvor som helst. Inntil noen plutselig kommer og roper: Iris! Nå er det middag! Da bråvåkner hun. Hvor VAR hun egentlig? Sinnsstemningene hos Iris skiftet stadig. Av og til var hun formørket av demoner. Andre ganger var det så vakkert i atmosfæren!

Iris er født i Sverige i 1945, hvor hun vokste opp på en stor gård. Hun hadde best kontakt med sin far. Han lot henne være med i gårdsarbeidet og å stelle alle dyrene og ikke minst se til kalvene, at ingen tok dem fra moren. En gang måtte Iris være morsurrogat for en kalv. Den overlevde. Det fantastiske med Iris er at hun lærte å kjøre traktor, bare 12 år gammel. Og fødte en datter før hun var fylt 18! Hun er jo autist! Men hvor livsdyktig hun var!

Hun organiserte og satte i sving bokollektiver for vanskelig ungdom og kriminelle. Hun hadde mange prosjekter. Og hun kunne holde trofast på i årevis. Av og til måtte hun ha hjelp, men det hun kunne, det kunne hun.

Iris tok alltid de svakes patrti. Slik som en liten gutt som var ny i klassen

hennes. En av bøllene knuste brillene hans – det var bare så vidt familien hadde råd til å kjøpe disse brillene til ham. De var fattige. Men en dag kom denne bøllen og rev brillene av nesen på gutten og trakk dem i stykker, i Iris' åsyn. Instinktivt, rasende, fortørnet, springer Iris etter bøllen, når ham igjen og skamslår ham. Han blir vettstremt og fyker blodig og mør av gårde. Og Iris sørger for at gutten skal få nye briller.

En opplevelse Iris hadde, som hun også skildrer så godt, var da hun en duggfrisk sommermorgen sitter på husken i et stort løvtre og husker. Iris er en av de første som er våken. Sommersolen er allerede på himmelhvelven, men kaster løvtrærnes skygge omkring og på Iris, der i flørlette klær husker så høyt at hun kan se kirken i det fjerne. Alt hun hører er knirkingen fra grenen som bærer husken og de første lerkene som slår triller. Kommer Slire og Skydde, mon tro? Iris har arbeidet mye innen antroposofien og har bodd og arbeidet en del i Järna, og har også greie på det som antroposofene kaller "oversanselig".

Gull verdt

Av Helge Gudmundsen
Uttgitt 2008 av Akilles Forlag

Anmeldt av NILS ERIK BONDESON

Gull verdt er fortellingen om fotballaget Flatås Lions, om livsglede og menneskeverd. Det er en bok om psykisk utviklingshemmede og fotball. Dette er et lag som ikke får være med på normale fotballag. Vi følger fotballaget gjennom latter, glede og utfordringer. Alle på laget er unike fordi de er som mennesker flest, bare litt annerledes en normale. Boken gir historier om hverdagslivet til spillerne og deres bofelleskap og foreldre. Boken gir oss hva fotball kan være med mennesker som glir utenfor det normale liv.

En person i boken, Jørn Noodt, så jeg på Gålå Festivalen sommeren 2009. Han bor på Sjetnehaugan Bofelleskap, og virker som et godt menneske. Han har alltid livsglede i

Denne boken har virkelig opplyst meg. Den er så illustrerende at mye som der er skildret, blir livaktig. Iris maler med ord, enhver kan leve seg inn i de mange reiser Iris tar oss med på. Boken er virkelig inspirerende og til stor trøst, veiledning, opplysning og oppmuntring, tross Iris' lange og tunge vei å gå med en slik skjebne.

Så sier hun selv: Hun er og har stort sett vært en glad autist. Hun har mye å lære oss! Hennes bok inneholder både gråt og latter.

Jeg vil anbefale denne boken på det varmeste!

seg. Han er en god fotballspiller og drev og trikset med en fotball på festivalen. Jeg følte glede og varme når jeg så denne unike personen som utstråler glede.

Jeg foreslår boken for andre fordi mennesker med funksjonshemninger og psykisk utviklingshemninger også er mennesker. De blir ofte undervurdert og utstøtt av samfunnet. Boken viser hva de kan og vil og jeg er stolt av å bringe dette budskapet. Disse menneskene viser livsglede og boken bør leses av alle.

Det er så mye vi kan

Av Jens O. Simensen

Anmeldt av HANNE KVELI
Foto JAN BANG

Jeg vil anbefale denne boken av Jens O. Simensen som har intervjuet mange personer med kroniske plager eller funksjonshemming.

De forteller om sine plager og hvordan de klarer seg i livet. Det er en gripende historie som hver av personene forteller.

Ingvild Westby forteller om sykdommen sin, kreft. På hennes 18 bursdag får hun dårlige nyheter fra Ullevål Sykehus at svulsten i hodet var ond-

Hanne Kveli

artet. Hun ville ikke tro det, hun hadde jo hele livet foran seg. Så begynner undersøkelser på Radium Sykehuset. Hun hadde to "mødresvulster", en i hodet og en i skulderen. Hun var aktiv i idrettsmiljøet på ski og ønsket å jobbe i en frisørsalong. Slik ble det ikke.

Hun ble operert, fikk cellegiftbehandling, hver kur varte i fire dager. Hun ville bli frisk. Ved høsten 2008 går det den rette veien, hun har det da mye bedre.

Simen Sjøstrøm er født i 1987 og har cerebral parese. Han vokste opp i Oslo og flyttet til Årnes i Akershus fylke. Han gikk på spesialscole, de tok ham imot med åpne armer. Så begynte han på Nes videregående og fikk en assistent som hjalp ham i timene. Cerebral parese er jo en hjerneskade. Simen driver med innebandy, i dag jobber han i Kalmer

AS, en tilrettelagt bedrift. Han har hatt behandling og er der han er i dag. Han bor i egen leilighet ikke langt unna foreldrene sine.

Les denne boken, det er den beste boken jeg har lest. Jeg skulle ønske jeg var en av personene som fortalte om hvordan jeg har det.

Et vakkert sinn (A Beautiful Mind)

Oscarnominert film med
Russel Crowe i hovedrollen.

Anmeldt av NILS ERIK BONDESON
Foto BORGNY BERGLUND

Filmen starter med at John Nash som har hovedrollen står på universitets område der han er student. Han snakker og har det fint med vennene sine, plutselig begynner han og se og høre ting, han blir fjern.

Nils Erik Bondeson

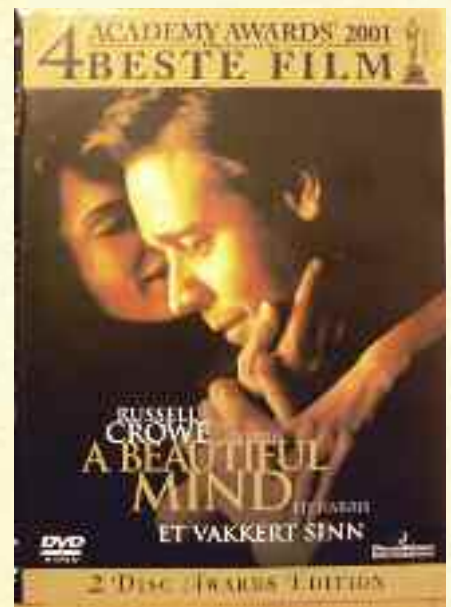
Han har matematikk som fag, han er et geni, og løser matematikkgåter med en gang. De andre studentene har det moro med han fordi han er et geni og holder seg for seg selv. Vi følger han når han er på utesteder, damer ser på han og han finner den rette i livet.

Så begynner ting å utvikle seg. Han holder seg for seg selv og får for seg at han er forfulgt av mennesker som bare han kan se. Venner begynner å

undre seg. John blir syk, en psykiater kommer og gir han sprøyte, han blir innlagt og får diagnosen paranoid schizofreni. Vi følger han i tykt og tynt. Han får et barn med sin kvinne som besøker han ofte. Han blir lagt i reimer. Før han blir ordentlig syk jobber han i Pentagon som et tallgeni, han løser tall gåter. Men han er syk og bare hører og ser ting som ikke stemmer forann tavlen.

Hans kone begynner å bli redd, han får utbrud når han er hjemme. Han føler ikke kjærlighet for henne, isolerer seg, tar ikke medisiner som han skal og lurer seg unna og blir dårligere. Hans kone flytter ifra ham, tar med seg barnet og drar til familien sin. Hun er redd og usikker på hva hun skal gjøre.

Vi følger han gjennom livet. Han jobber seg frisk og begynner å jobbe på universitetet igjen som professor. Hans kone kommer tilbake igjen, barnet blir eldre og begynner å studere. Sånn går årene, barnet flytter ut, John og hans kone føler kjærlighet for hverandre og bor sammen. Filmen slutter når han er

pensjonert. Han og hans kone er sammen til det siste.

Jeg har sett filmen 3 ganger og jeg tror jeg har husket alt. Jeg håper noen som leser landsbyliv vil kjøpe, låne eller leie filmen.

Opplysninger om Landsbystiftelsen

Foto JAN BANG

De fleste Camphill-landsbyene er bygget opp rundt en biodynamisk gård med dyr. Mange av arbeidsoppgavene er knyttet til stellet av dyrene og dyrkingen av jorda. Dette er konkrete gjøremål der den enkelte kan finne sine oppgaver tilpasset evner og behov. Ved noen av landsbyene gir fjorden eller havet muligheter for fiske. I tillegg til jordbruk har hver landsby forskjellige håndverksaktiviteter, som for eksempel snekkerverksted og tekstil- og keramikk- eller matfored-lingsverksteder. Husarbeidet er en vesentlig del av virksomheten. Det er en målsetting at alle har oppgaver å utføre som dekker reelle behov i landsbyen, og at alle utfører sitt arbeid etter egne evner og muligheter.

Fra veveriet på Solborg

Kunst og kultur vever seg inn i alle aspekter av landsbylivet og skaper inspirasjon og glede i et større perspektiv. I skuespill, dans, musikk, sang, maling eller modellering lokkes de kreative evnene frem som finnes i alle mennesker. Landsbyboerne og medarbeiderne danner husfelleskap. De fleste måltider er felles og er viktige møtepunkter for samtaler og samvær. Økologisk bevissthet kjennetegner alle aspekter av landsbylivet: matvarer, jordbruk, byggematerialer, energiforvaltning og resirkulering.

Det var fra starten av klart at landsbyene ikke ville vurdere lønn i forhold til arbeidsinnsats. Konsekvensen av dette ble at de fleste av medarbeiderne ikke får lønn i vanlig forstand,

Fra Parsivalspillet, Ungdomstreff 2004

men forvalter lønnsinntektene i fellesskap. Landsbyboerne forvalter selv sin uførepensjon i samråd med hjelpevergen. Landsbystiftelsen mottar statsstøtte til driften i form av et rammetilskudd fra Sosial- og Helsedirektoratet. Det er ment å dekke driften av stedene. Noen landsbyer tilbyr også dagplasser i verkstedene.

Den som måtte ønske å vite mer kan ta kontakt med:

Camphill landsbystiftelse

v/Bokverkstedet,
Reidar Jensensgate 10,
7550 Hommelvik.
Tel: 73 97 84 60
Epost: landsbystiftelsen@camphill.no
www.camphill.no

Camphill-landsbyene mottar mennesker med psykisk utviklingshemming og andre voksne med særlige omsorgsbehov. En søknad om plass i rettes til den aktuelle landsbyen. Dersom du ønsker å være medarbeider i en av landsbyene for kortere eller lengre tid, ta direkte kontakt med det aktuelle stedet.

Camphill-landsbyene tar også imot unge mennesker som ønsker et praksisopphold før eller under studietiden. Det er mulig å gjennomføre et studium ved Landsbyseminaret mens man arbeider i en av Camphill-landsbyene. Det daglige arbeidet med mennesker med behov for særlig omsorg og støtte, danner tyngdepunktet i læreprosessen.

Tumet på Vidaråsen

Norsk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi

NFHS ble formelt stiftet så sent som oktober 2000, men hadde i årene forut fungert som en løser sammensatt organisasjon av engasjerte personer.

Tekst GEIR LEGREID

Vedtekter ble siste gang revidert i 2008, forbundet har i dag 15 antroposofiske medlemsvirksomheter (samtlige i Norge som arbeider med barn, unge og voksne utviklingshemmede). Forbundet har et styre som består av fem medlemmer som er valgt av Årsmøtet. Tre av disse skal representere sosialterapeutiske hjem, landsbyer, og helsepedagogiske skoler. De øvrige to er "fristilte" og kan rekrutteres fra hvilken som helst antroposofisk virksomhet. Styret har konstituert seg for å ivareta ulike funksjoner. For min egen del har jeg vært leder for styret siden 2007, og er også Norges representant i styret for Nordisk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi. Internasjonal kontakt i forhold til miljøet i Dornach er Rigmor Skålholt.

utdanningen, samt utvikle en kommende bachelorutdanning i Antroposofisk Sosialpedagogikk fra 2011. Andre tiltak i regi av forbundet har vært VerdiMålHandlingsgrunnlag etter Felleskapssmodellen, opprinnelig utviklet av Marjatta og Eivind Nilsen Konsulting. Modellen er utgangspunktet for organisasjonsstrukturen til blant annet Helgeseter, og prinsipiene for vår interne samhandling (personalpolitikk).

Når bachelorutdanningen er etablert, vil forbundet trolig reorganiseres til å bli et rent serviceapparat, men hvordan dette vil skje er ikke avklart. Pr i dag står medlemsvirksomhetene i en mer og mer lik virkelighet, og behovet er stort for et felles sekretariat med kompetanse på det viktigste lovverket, kontaktpersoner mot embetsverk og politikere, mediehåndtering, organisasjonsutvikling, samt være fødselshjelper ved etablering av nye helsepedagogiske og sosialterapeutiske initiativ. Derfor har styret fokusert mye på informasjon til virksomhetene siste årene for å enes om felles fremtidsvisjoner, slik at disse kan realiseres

Påskefeiring på Vidaråsen. Arkivfoto

selv i et relativt lite norsk fagmiljø. Den kommende bachelorutdanningen er et resultat av felles målsetting, og viser at miljøet klarer å realisere også store prosjekter.

Kontakt:

Geir Legreid eller Petter Holm.
Postadresse: Norsk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi
Fosswinkelsgt 18, 5007 Bergen.
Geir Legreid mobil: 40828444
E-post: geir@helgeseter.no
Petter Holm kontor: 55 31 50 10

Fra Ungdomstreff 2007. Foto: Jan Bang

En undersøkelse nylig viser at hele det norske miljøet består av ca 330 elever/beboere, og ca 550-600 medarbeidere fordelt på ca 400 årverk. Det viser at utvikling i våre virksomheter skjer best ved samarbeid hvor kompetanse og penger samordnes. På denne måten har vi maktet å holde i gang den norske seminar-

Evangelietekster for de neste 3 måneder

I Camphill-landsbyene verden over markerer mange husfelleskap lørdag kveld ved å lese en evangelietekst som også blir lest opp søndag morgen i gudstjenesten. Et forslag til passende tekster blir valgt ut og sirkulert. For å gi flere mennesker anledning til å knytte seg til denne praksisen, og for å hjelpe Camphill medarbeidere å finne frem til riktig tekst, er her tekstene fra påske til Sankthans 2010.

APRIL

11.	Lukas	24	13 – 32
18.	Johannes	21	1 – 14
25.	Johannes	14	1 – 14

MAI

2.	Johannes	21	15 – 19
9.	Johannes	14	15 – 27
13.	Himmelfart	Apost. Gjern.	1 – 14
16.	Johannes	15	1 – 17
26.	Pinse	Apost. Gjern.	2 – 12
30.	1. Johannesbrev	5	1 – 11

JUNI

6.	Efesbrevet	4	1 – 16
13.	Apost. Gjern.	3	1 – 10
20.	Lukas	1	57 – 66
27.	Markus	1	1 – 8

Det er 1000
steinerskoler
i verden -
33 av dem ligger
i Norge

Det er 1500
steinerbarnehager
i verden -
46 av dem ligger
i Norge

ALLE
trenger
flere gode, glade,
velutdannede,
inspirerende
lærere

Det er **MANGE**
høyskoler i Norge

- bare **ÉN** av dem
utdanner steinerpedagoger:

www.rshoyskolen.no

Rudolf Steinerhøyskolen i Oslo

Lærer- og førskolelærerutdanning
med bachelorgrad i steinerpedagogikk

Studieår i Billedkunstfag Mastergrad i steinerpedagogikk

Den Sosiale Grunnlov

Et samarbeidende menneskesamfunns velferd er større jo mindre den enkelte stiller krav om selv å få utbytte av sine ytelser.

Velferden øker jo mer den enkelte avgir til sine medarbeidere og jo mer hans egne behov tilfredsstilles av de andres ytelser.

Alt som innenfor et menneskesamfunn motvirker denne lov, må i lengden på den ene eller annen måte avle ulykke og nød.

Rudolf Steiner

PEER FOR ALLE 2009

- et nordisk allkunstverk på CD

CD med fotoreportasje fra Peer For Alle 2009 omfatter ca 350 bilder og tekster fra Peer Gynt. De som deltok får fornyet den magiske opplevelsen fra spillet på Gållå. For andre er dette en mulighet til å forstå hva som kan skapes i samarbeid med utviklingshemmede. Et samarbeid som strakte seg fra Skottland til Irkutsk i Sibir. Det hele ble sydd sammen til en helhet i løpet av en augustuke på Gållå.

20% av inntekten går til Peer For Alle-prosjektet.

Pris kr 175,- + porto. Bestilles via epost til post.berglund@gmail.com
Oppgi antall, navn og adresse

Camphill Rotvoll

Camphill Rotvoll ligger landlig til ved fjorden i Trondheim kommune og består av Kristoffer-tunet levefellesskap og Rotvoll verksteder og gartneri. Vi tar imot mennesker som trenger spesiell omsorg i levefellesskap og/eller de som bare trenger et vernet arbeid eller dagtilbud.

Henvendelse:
Hans Collins vei 5, 7053 Ranheim
Telefon: 73 82 68 50
Telefaks: 73 82 68 51
E-post: velkommen@camphill-rotvoll.no
applications@camphill-rotvoll.no (søknad)

Foto: Borgny Berglund

Granly

På Mjøsas vestsida, 15 km sør for Gjøvik, ligger Granly Stiftelse i tettbebyggelsen Kapp. Her bor 26 voksne personer med utviklingshemning i 5 boliger og en hybelleilighet spredd på et parklignende område. Aktivitetene er hovedsaklig sentrert rundt håndverk og kunst.

Henvendelse:
Granly Stiftelse, 2849 Kapp
Telefon: 61 14 36 60
Telefaks: 61 14 36 61
E-post: granly@granly-stiftelse.no
www.granly-stiftelse.no

Aréviéto

Grobunn

Vi tilbyr i samarbeid med Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken et tilrettelagt landsdekkende v.g. opplæringstilbud på Frenning Vestre i Stange. Grobunn tilbyr et ungdomsbofellesskap i skoleuken og to helger i måneden, og et tilbud inntil tre år etter videregående skole.

Henvendelse:
Grobunn Stiftelse
Frenningvn. 102, 2344 IIseng
Telefon: 48 16 05 41
E-mail adr. grobunn@msn.com
www.grobunn.no

Foto: Jan Bang

Helgeseter

Stedet åpnet i 1954, og i dag bor det 29 voksne med spesielle behov på Helgeseter, som tilbyr dem bolig, pleie, terapi, medisin, arbeid, kultur og fritid. Det er 6 bofellesskap, terapiavdeling, kulturgruppe og gårdsdrift, men ingen fastboende medarbeidere.

Henvendelse:
Øvre Sædalsvei, 5099 BERGEN
Administrasjon: geir@helgeseter.no
Telefon: 55 27 38 99
www.helgeseter.org

Foto: Frode Hølleland

Hogganvik

Hogganvik Landsby ligger i et typisk Vestlandslandskap ved Vindafjorden i Ryfylke. Landsbyen har utsikt mot fjorder og fjell. Gården, gartneriet, ysteriet, skogsdriften og et lite snekkerverksted gir arbeid til de fleste. 35-40 mennesker bor i Hogganvik Landsby.

Henvendelse:
Hogganvik Landsby, 5583 Vikedal
Tlf: 52 76 01 11 (Mandag-fredag 9-12)
Faks: 52 76 04 08,
E-post: hogganvik@camphill.no
www.camphill.no/Hogganvik/

Foto: Borgny Berglund

Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken

Ved Steinerskolen på Hedemarken har vi en helsepedagogisk skole for psykisk funksjonshemmede elever. En skole i skolen. Vi har også en avdeling for noen av våre videregående elever på Stiftelsen Grobunn i Romedal, et skole og botilbud for 8-10 elever.

Henvendelse:
Postboks 100, 2312 Ottestad
Besøksadr: Sandvikavegen 11, 2312 Ottestad
Telefon: 62 58 89 04 • Telefaks: 62 58 89 09
E- post: hps.hedemarken@steinerskolen.no
www.hedemarken.stainerskolen.no

Helsepedagogisk Rudolf Steinerskole i Oslo

Skolen gir et tilbud for elever med spesielle behov i grunn- og videregående skole. Høsten 2009 flyttet skolen inn i nybygget hus på Ljabru. Undervisningen bygges på Steinerskolens læreplan, tilrettelagt i forhold til elevenes behov og forutsetninger.

Henvendelse:
Ljabrubakken 50 , 1165 OSLO
Telefon: 22 62 98 90
Telefaks: 22 62 98 91
E-post: hrso@steinerskolen.no
www.hrso.stainerskolen.no

Foto: Jan Bang

Helsepedagogisk Steinerskole på Skjold

Skolen ble etablert i 1989 og har i dag 53 elever i alderen 11 til 19 år.

Hendvendelse:
Harald Skjoldsvei 32, 5236 RÅDAL
Telefon: 55 11 23 80
Telefaks: 55 11 23 81
E-post: skjold@steinerskolen.no

Jøssåsen

Jøssåsen ligger i Malvik kommune i Sør-Trøndelag. Her bor det ca 50 mennesker, i tillegg kommer 10 - 12 stk på dagtid som tar del i arbeidet. Foruten gårdsdriften har landsbyen kulturhus, veveri, bokbinderi, keramikkerverksted, snekkerverksted og vedgruppe.

Henvendelse:
Jøssåsen Landsby
7550 Hommelvik
Telefon/faks: 73 97 12 22 (Man-fredag 9-13)
E-post: office@jossasen.no (kontoret)
application@jossasen.no (søknad)

Foto: Borgny Berglund

Solborg

Solborg ligger ved Hønefoss i Buskerud, med vakkert utsyn mot Norefjell, mangfoldige miljøer. Her bor det omtrent 50 mennesker. Landsbyen grenser til Nordmarka. Landsbyen har urteverksted, gård, gartneri, veveri, bakeri og en gruppe som arbeider i skogen.

Henvendelse:
Solborg, 3520 Jevnaker
Tlf: (man-fre 9-12) +47 32 13 24 80
Faks: +47 32 13 20 20
E-post: solborg@camphill.no

Foto: Borgny Berglund

Rostadheimen Bofellesskap

Rostadheimen ligger i vakre omgivelser på Garnes rett utenfor Bergen. Her bor det åtte personer i forskjellig alder. Stedet har også et dagtilbud for seks av beboerne.

Henvendelse:
Rostadheimen Bofellesskap
Garnesveien 166, 5264 GARNES
Telefon: 55 53 78 80 • Mobil: 93 87 49 49
E-post: post@rostadheimen.no
www.rostadheimen.no

Vallersund Gård og Framskolen

Vallersund Gård ligger på Fosenhalvøya. Her bor ca 50 mennesker og det drives gårdsbruk, bakeri, veveri, gartneri, urteverksted og butikk. Vi tar imot voksne rusmiddelskadede. Framskolen er et toårig lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og yrkeslivet.

Henvendelse:
Vallersund Gård, 7167 Vallersund
Telefon: 72 52 70 80 (Mandag-fredag 9-12)
Telefaks: 72 52 70 99
E-post: vallersund-gaard@camphill.no

Foto: Dag Balavoline

Verdandi Naboskap

Med utsikt til Sørfjorden i Arna ligger et lite Naboskap integrert i byggefeltet. Her bor det 10 mennesker som alle har sitt arbeid i Bergensområdet. Naboskapet ble bygget i 1985 og har en tilknytning til Rostadheimen som ligger 10 minutter unna.

Henvendelse:
Stiftelsen Verdandi
Vestliveien 69, 5264 Garnes
Telefon: 55 24 30 10 / 48 10 57 74
E-post: trude.soilen@c2i.net

Foto: Jan Bang

Vidaråsen

Vidaråsen, med ca 120 beboere, ligger i Andebu i Vestfold. Det drives gård, gartneri, meieri, toverksted, snekkerverksted, veveri, urteverksted og en butikk. Vi holder konserter, teaterforestillinger, foredrag og allmøter, og har også et terapihus for mennesker som trenger ekstra pleie.

Henvendelse:
Vidaråsen Landsby
3158 Andebu
Telefon: 33 44 41 00 (Mandag-fredag 9-15)
Telefaks: 33 44 40 01
E-post: office@vidaraasen.no

Foto: Borgny Berglund

Cogito - Forum for kunst, filosofi, litteratur og samtid

Tidsskriftet Cogito vil være et møtested for spirituelt og skapende arbeide. Rudolf Steiners frihetsfilosofi og erkjennelsesvei er en inspirasjonskilde.

Temaene vi tar opp kommer til syne gjennom fordypende artikler, intervjuer, diktning og gjendiktning.

Utkommer to ganger i året

Bestillinger sendes til:

Axel Bojer
Flafjellet 20a
1454 Fagerstrand
post@forumcogito.no
www.forumcogito.no

90,- for nummer 18 (+ porto)
50,- for eldre numre (+ porto)
180,- for ett års abonnement

ABONNER PÅ ØKOLOGISK LANDBRUK!

Fagbladet Økologisk Landbruk inneheld fagartiklar om praktisk økologisk jord- og hagebruk frå inn- og utland. Rådgivarar i Norsk Landbruksrådgiving frå heile landet skriv artiklane. I tillegg publiserer fleire forskarar artiklar i bladet. Dette gjer at du får ta del i den nyaste kunnskapen innan økologisk landbruk. Bladet kjem ut med 4 nummer i året.

Les meir om oss på <http://okologisk.lfr.no>

Ja takk!

- Eg vil abonnere på Økologisk Landbruk for 350 kr.
- Eg vil gjerne ha eit gratis prøvenummer
- Eg vil gjerne gjere eit gaveabonnement til

Namn:

Adresse:

Sendast til: Økologisk Landbruk BA
2686 Lem

E-post: okologisk.landbruk@lfr.no
SMS: 954 06 419

Veiledning innen biologisk-dynamisk jord- og hagebruk

Har du spørsmål om biologisk-dynamisk jord- og hagebruk kan du henvende deg til disse veilederne:

Driftsplanlegging, vekstskifteplaner, økonomi

Bonde og landbruksøkonom **Jens Niebuhr**

Vestbygdvegen 400, 2312 Ottestad Tlf. 62 58 61 11 / 977 20 238 E-post niebuhr@frisurf.no

Framstilling og bruk av preparater, grønnsaksdyrking og husdyrbruk

Bonde og lærer **Eric Brinkhof**

Foldsæbakkane, Haugsgrend, 3870 Fyresdal Tlf. 35 04 13 55 / 911 15 519 E-post brinkhof@start.no

Kompostering, bruk av preparater, grønnsaks- og fruktdyrking

Gartner og lærer **Nathanael Mead**

Sogn Jord og Hagebruksskule, 5741 Aurland Tlf. 57 63 26 50 / 995 59 981 E-post natha-m@online.no

Frukt og eple dyrking

Bonde og fruktdyrker **Olav Jønsi**

Hjuksebo, Rute 20/23, 3683 Notodden Tlf. 35 95 73 08 / 480 77 919 E-post olav.jonsi@tele2.no

Korn dyrking inkl. dyrking av spelt, svedjerug, enkorn, landhvetesorter osv.

Bonde **Johan Swärd**

Aschimlinna 213, 2760 Brandbu Tlf. 61 35 55 43 / 902 09 891 E-post ksward@online.no

Urte dyrking

Bonde **Ola Aukrust**

Nordigard Aukrust, 2686 Lom Tlf. 61 21 12 15 Faks 61 21 19 34 E-post aukr@online.no

Grønnsaks og hagebruksfrø

Bonde **Kerstin Pålsson**

Burholtveien, 1940 Bjørkelangen Tlf. 410 19 641 E-post kerpaa@hotmail.com

Hagebruk

Forsker **Berit Swensen**

Herumveien 33, 1430 Ås Tlf. 64 94 49 09 / 977 10 495 E-post bswe@online.no

biologisk
dynamisk
forening

www.biodynamisk.no

Årsabonnement 4 hefter i året

kr **250,-**

TIDSSKRIFT FOR JORDBRUK OG ERNÆRING NATUR OG KULTUR

Utgiv av Biologisk-dynamisk Forening

HERBA

HERBA c/o Biologisk-dynamisk Forening, Skonhovedveien 149, 2822 Bybrua
TELEFON 61 18 44 50 + TELEFAKS 61 18 44 51 + E-POST herba@biodynamisk.no
<http://herba.biodynamisk.no>

Bortenfor anstalt og ensomhet

Kan Camphill-landsbyene være noe for deg?

Camphill-landsbyene er integrerte levetilstander der mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med gode hjelpere i en levende og aktiv landsby.

I arbeidstiden er alle sysselsatt med landsbyens mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker. Arbeidet gir livsnære erfaringer og dekker reelle behov i landsbyen. Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø.

I landsbyene pleies det et variert kulturliv med teateroppførelser, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

For deg med spesielle behov gir landsbyen en trygg hverdag sammen med likesinnede. Her får du utvikle dine evner og muligheter gjennom daglig

arbeidstrening og opplæring, og i det sosiale og kulturelle liv.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt en treårig yrkesveiledende utdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill er landsdekkende og eies av Camphill landsbystiftelse som driver 6 landsbyer i Norge; 3 i Trøndelag, 1 på Vestlandet og 2 på Østlandet.

Er du interessert? Ta kontakt:

Camphill landsbystiftelse

v/Bokverkstedet,

Reidar Jensensgate 10,

7550 Hommelvik

Telefon 73 97 84 60

Epost: landsbystiftelsen@camphill.no

www.camphill.no

B – Economique

Returadresse:

Landsbyliv,
Solborgveien 21,
3520 JEVNAKER

HELSEPEDAGOGISK NORGESKALENDER 2010

APRIL

Lørdag 10.

Biologisk-dynamisk Forening
Årsmøte.

Onsdag 15. – lørdag 18.

Northern Region Dialogue –
Staffansgården, Sverige.

Fredag 16. – lørdag 18.

Antroposofisk Selskap årsmøte,
tema helsepedagogikk –
Josefinegate, Oslo.

MAI

Torsdag 13.

Kristi Himmelfartsdag.
Torsdag 13. – Fredag 14.
Fagdag for Norsk Forbund for
Helsepedagogikk – Sundvollen.

Søndag 23.

Pinsedag.

Torsdag 27.

Camphill Landsbystiftelse
Hovedstyremøte.

JUNI

Fredag 4.

Camphill Landsbystiftelse
Hovedstyremøte.

Fredag 4. – søndag 6.

Camphill Landsbystiftelse Re-
presentantskapsmøte – Jøssåsen.

Onsdag 17. – lørdag 20.

Focus Group meeting –
Ballytobin, Irland.

Torsdag 24.

Sankthans.

JULI

Torsdag 1. – søndag 4.

Northern Camphill Festival –
Stefansgården, Sverige.

SEPTEMBER

Tirsdag 7. – onsdag 8.

Camphill Landsbystiftelse Lederforum.

Torsdag 16.

Camphill Landsbystiftelse
Hovedstyremøte – Oslo.

Lørdag 18.

Markedsdag for antroposofiske virk-
somheter på Rådhusplassen, Oslo.

OKTOBER

Tirsdag 12. – onsdag 13.

Camphill Landsbystiftelse Lederforum
om økonomi.

Fredag 15. – lørdag 16.

Biologisk-dynamisk Forening Seminar
om jordbrukets fremtid – Oslo.

Onsdag 20. – lørdag 23.

Nordisk Forbund for Helsepedagogikk
høstmøte – Vidaråsen.

NOVEMBER

Fredag 12. – søndag 14.

Camphill Landsbystiftelse Re-
presentantskapsmøte – Vidaråsen.

Torsdag 25.

Camphill Landsbystiftelse
Hovedstyremøte – Oslo.

For oppdatering og endringer ta kontakt med:

JAN BANG:

Epost: janbang@camphill.no

Tlf.: + 47 481 29 653

Bli abonnent på Landsbyliv!

Bli kjent med landsbylivet og få tilsendt blader for kun kr. 350,- pr. år

FOR BESTILLING: E-post: landsbyliv@camphill.no eller telefon 481 29 653